

TV 15

Glasilo Zveze združenj borcev NOV
in Zveze rezervnih vojaških staršev Slovenije

Štev. 27 ● 14. julija 1977 ● Leto XV

ILEGALNA TISKARNA „TUNEL“

str. 4

MED VOJAŠKIMI INVALIDI IN BORCI V MOJSTRANI

str. 6-7

S SEDMEGA SREČANJA ZRVS JUGOSLAVIJE

str. 12

Ob prazniku tankistov

MLADI POGUMNEŽI

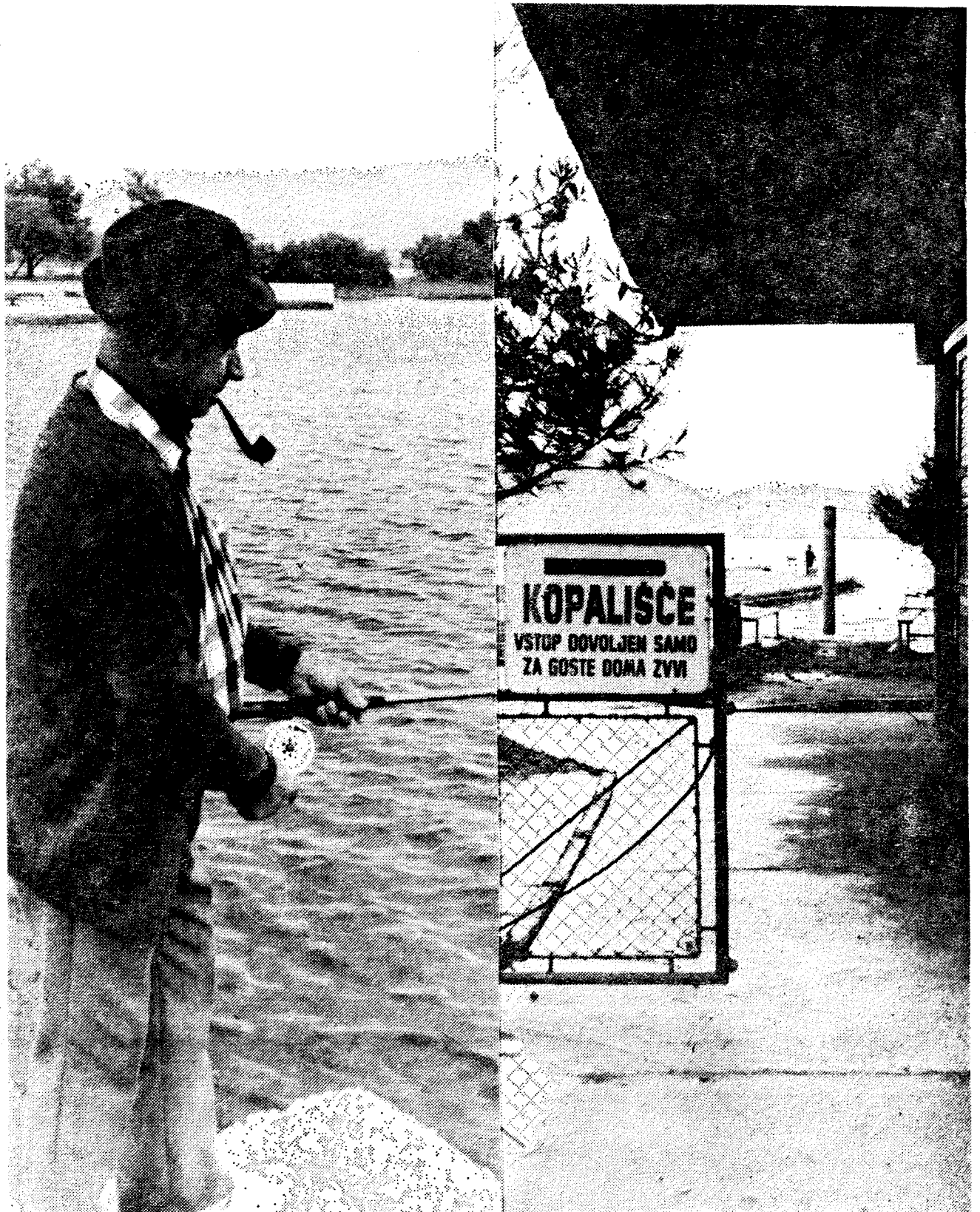
str. 13

V IMENU PRIHODNOSTI

str. 14

VAŠ BORIS KIDRIČ

str. 15

O turističnem boomu letos že ne bomo govorili, razen če se zadeve v zadnjem trenutku ne zasučejo precej drugače kot so se v tem delu poletja vrtele doslej. Ceste so polne v kačaste kolone stisnjene pločevine, ki rine proti morju, turistov pa ni toliko, kot so jih naši turistični delavci pričakovali. V naših hotelih je letos nekoliko manj gospodov in več tovarišev, ki jih naši turistični delavci odkrivajo kot »rešitev v najhujšem primeru«.

Naš posnetek? Ne, ni nastal jeseni. Pred nekaj dnevi smo ga naredili, nedaleč od turističnega velenaselja Bernardin. V Strunjanu je bilo in prav po nevihti. Kako pa je bilo tistega dne v Mojstrani, lahko preberete na 6. in 7. strani.

Foto: SILVO TERŠEK

Prejšnji četrtek so slovenski mladinci in občinski odborniki v Senthakobu v Rožu na svojo pobudo postavili dvojezični krajevni napis. Ta kraj na avstrijskem Koroškem je po lanskih julijskih manjšinskih zakonih namreč izpadel iz seznama občin, ki dobijo dvojezične krajevne oznake, čeprav je leta 1972 v Senthakobu že stala tabla z oznako kraja v obeh deželnih jezikih, ki pa so jo avstrijski nestrpneži odstranili. Za postavitev napisa so se Slovenci odločili, da bi tako protestirali proti kršenju pravic, ki jim jih zagotavlja avstrijska državna pogodba, oziroma proti reviziji tega mednarodnega dokumenta.

Tabla je ostala na svojem mestu le štiri dni, v ponedeljek pa je izginila neznano kam. Avstrijska žandarmerija, ki je ob slovenski manifestaciji sklenila krog okrog nemškega napisa v Senthakobu, pa spet govori o »neznanih sterilcih«, ki bodo za avstrijske uradne kroge ostali »neznani« tudi takrat, ko jim bodo Slovenci sporočili njihova imena.

Foto: EDI ŠELHAUS

od torka do torka

Sreda, 6. julija 1977

Na šestdnevni obisk v Slovenijo je prispel podpredsednik vlade Nemške demokratične republike Manfred Flegel.

V Vršču so se končali dvodnevni pogovori med našo delegacijo, ki jo je vodil zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić, in delegacijo SR Romunije, katero je vodil zunanji minister Macoveanu.

V Beogradu je bila dvajseta seja pripravljalnega sestanka za jesensko zasedanje KVESE.

Četrtek, 7. julija 1977

V vseh krajih Srbije, Vojvodine in Kosova so proslavili dan vstaje srbskega naroda.

V Sentjakobu v Rožu so pripadniki slovenske manjšine na protestnem zborovanju postavili dvojezični krajevni napis pred krajem, ki je sicer izpadel iz avstrijskih »manjšinskih zakonov«.

Na uradni obisk v Jugoslavijo je prispel venezuelski zunanji minister Escovar.

Petek, 8. julija 1977

Predsednik Tito je za dolgoletno revolucionarno delo odlikoval člana predsedstva SFRJ Vidoja Zarkovića z redom jugoslovanske zastave z lentjo.

Vrhovno sodišče države New York je proti kavciji spustilo na prostost ustaške zločince, ki so 14. junija napadli jugoslovansko predstavništvo pri OZN.

Sobota, 9. julija 1977

Pomočnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve Lazar Mojsov se je na poti iz New Yorka in Londona ustavil še v Parizu, kjer se je pogovarjal s francoskim zunanjim ministrom ter z direktorjem ministrstva za zunanje zadeve.

V Dubrovniku so se začele letošnje poletne prireditve, katerih pokrovitelj je predsednik Tito. Njegov odposlanec na otvoritvi je bil tovariš Stane Dolanc.

Ponedeljek, 11. julija 1977

V Niški banji se je na pobudo IK predsedstva CK ZKJ začelo dvodnevno posvetovanje o samoupravnem združevanju dela, sredstev in o vlogi komunistov in družbenopolitičnih organizacij združenega dela.

Na Muti se je končal letošnji, že sedmi po vrsti, zlet tabornikov Slovenije.

V Stockholmu se je začel tridnevni sestanek organizacije držav izvoznic nafte.

Torek, 12. julija 1977

Jugoslovanska delegacija, ki jo je vodil Lazar Koliševski, se je vrnila z obiska v nekaterih latinskoameriških državah.

V Bruslju so se sestali zunanji ministri Evropske gospodarske skupnosti ter ocenili beograjski sestanek in politični položaj v Afriki.

Pod predsedstvom Staneta Dolanca je bila v Beogradu tretja seja odbora za pripravo stališč in dokumentov za 11. kongres ZKJ.

Odločno sem se zavzemal za pravice

Odmev na »Ta hiša je moja, pa vendar moja ni«, 15. številka TV 15

Spoštovani!

Iz 15. številke »Naš tovariš«, ki je izšla dne 21. 4. 1977, povzemam naslednji stavek: »...pri tem se moramo zavedati, da velika večina avstrijski komunikacijskih sredstev, od dnevnih časopisov do radia in televizije, ni v rokah demokratov...«. Temu očitku se moram odločno upreti. Ne počutim se samo kot demokrat (in tako tudi delam!), ampak sem se veliko let v večjih uglednih avstrijskih in tujih časopisih odločno zavzemal za boljše življenje in pravice naših slovenskih rojakov v Avstriji — tudi v času in pod pogoji, ko tega celotna javnost sploh ni razumela. Mislim, da zato lahko trdim, da sem v okviru svojih zmožnosti veliko pripomogel k miroljubnemu skupnemu življenju manjšin in prav tako k razvoju in zahtevam dobrih sosedskih odnosov z republiko Slovenijo in Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo. To je vedno tudi priznavalo diplomatsko zastopstvo Jugoslavije na Dunaju.

Ne želim pa govoriti le zase, ampak tudi za svoje kolege v avstrijskem radiu (televiziji), ki so prav tako dobri demokrati in kot taki opravljajo svoje vsakdanje delo. Tudi njihovo delo je večkrat priznalo diplomatsko zastopstvo Jugoslavije na Dunaju. Npr. na glavnem televizijskem programu O 1 imamo stalno oddajo z naslovom »ONKRAJ«, ki je splošno priznana in v kateri se pojavljajo dobri odnosi ter za boljše razumevanje potrebni prispevki in poročila. Opozarjam tudi, da sem skupaj z gospodom urednikom štajerskega studia poslal v Jugoslavijo veliko radijsko oddajo z veliko sodelavci, ki so jo navdušeno sprejeli v posameznih krajih in končno tudi v Beogradu. Nato smo ob mojem zadnjem uradnem obisku v Jugoslaviji začeli s tem, da smo povabili jugoslovanske umetnike na Dunaj, kjer bi skupaj z njimi organizirali oddaje. Za dobre odnose avstrijskega radia (televizije) in le za te lahko kot urednik govorim — priča tudi dejstvo, da gojimo z jugoslovanskimi kolegi znotraj EBU dobre, pristranske odnose, in sicer vedno na osnovi dobrih sosedskih odnosov, demokratične enakosti in velikega medsebojnega razumevanja.

Zato obžalujem vašo trditve in prepričan sem, da takšne trditve ne bi ponovili, če bi podrobneje poznali odnose v avstrijskem radiu.

S spoštovanjem!

WOLF IN DER MAUR
urednik
Dunaj

Mlin, ki ga je načel zob časa

Torej, Polančani, kdaj se bomo srečali pri Copekovem mlinu in se dogovorili, kako ga bomo ohranili poznejšim rodovom?

V tem mlinu je bil 26. decembra 1944 ustanovljen prvi odbor OF za Prekmurje. Ustanovili so ga: Jože Kotnik, Ignac Špilak, Jože Matjašec, Franc Križanič, Ignac Litrop, Ignac Vori, Radovan Zunič, Martin Žalik in Stefan Tompa. Na mlinu je ustrezna spominska plošča. Mlin je odkupljen in ga trenutno upravlja polanska borčevska organizacija. Toda objekt je potreben temeljitega popravila. Kdo bo dal denar? ZB ga nima. Potrebno bi bilo očistiti tudi potočno strugo, urediti zapore, tako da bi se vrtelo kolo... Objekt

Posnetek kaže Copekov mlin na potoku Črncu pri Mali Polani

bi lahko postal poleg zgodovinske znamenitosti še turistična točka. Prepričani smo, da se s Copekovim mlinom, zadnjim še obstoječim na potoku, ne bo zgodilo tako — kot se je zgodilo z murskimi mlini, ki so razpadli in imamo sedaj od njih le nekaj delov pri lendavskem gradu. Z dobro voljo pa tudi z malo denarja bi se dalo marsikaj napraviti.

Torej, Polančani, kdaj se bomo srečali pri Copekovem mlinu in se dogovorili, kako ga bomo ohranili poznejšim rodovom?

JOŽE ŽERDIN
Titova 106
p. Jesenice

Smo dovolj pozorni do tradicij NOB?

V 19. številki TV 15 sem med »utrinki in odmevi« prebral članek Milana Cirka iz Portoroža in se pridružujem njegovemu mnenju. Prav je zapisal, da bi morali odgovoriti, ki so spomenik pred hotelom »Metropol« odstranili zaradi cestnih del, prej razmislimi, kam spomenik prestaviti! Spomenik je bil pred odstranitvijo na prav lepem kraju ter viden sprehajalcem tamkajšnjega kraja, tudi turistom — kot skromen, a kljub temu zadosten opomin na težavne dni naše borbe.

Tudi mene zanima, kam je izginil spomenik!

O tem smo se borci in vojaški vojni invalidi pogovarjali in vsi so enakega mnenja kot tovariš Cirk, pa bi ob koncu postavil še eno vprašanje, v premislek in opomin: Smo dovolj pozorni do tradicij NOB?

MAKS TOMAŽIČ,
Piran

Delo mladih iz Komna

Odmev na sestavek Milivoja Mihajla, 21. številka TV 15

Mladina iz krajevne skupnosti Komen posluša in želi poslušati spomine tistih, ki so se bojevali za našo svobodo! Posebno nas zanimajo boji, ki so se odigrali na našem področju. Tovariša Milivoja Mihajla pa res nismo povabili, kakor pravi v svojem sestanku, da bi nam pripovedoval spomine — ker smo menili, da nam o bojih iz lastne izkušnje nima kaj povedati.

Da se predstavimo: mladi v krajevni skupnosti Komen imamo pet aktivov zveze socialistične mladine. Naj povemo, da so nam v zadnjih letih aktivni udeleženci narodnoosvobodilne vojske, predvsem rezervni vojaški starešine, velikokrat predavali in nam pripovedovali o dogodkih, ki so jih doživljali. Z njihovimi predavanji smo bili zelo zadovoljni in si takšnih predavanj še želimo. Pohvalno je tudi to, da so se takšni predavatelji vedno odzvali, kadarkoli smo jih povabili.

Za osvetlitev teh besed naj povemo le zadnji primer v tej pomladi, ko smo v počastitev letošnjih velikih jubilejev partije in tovariša Tita štirinajstega maja organizirali pohod »po poteh spominov in bojev Prve kraške čete«, ki se ga je udeležilo več kot sedemdeset mladih. Z nami so šli na pohod tudi nekateri borci. Pohod je bil organiziran tako, da smo obiskali čim več partizanskih vasi, spomenikov in obeležij padlih borcev narodnoosvobodilne vojske ter krajev, kjer so se odigrali pomembni zgodovinski dogodki. Med pohodom smo se ustavili pred spomeniki v Dolcih, Lukovcu, Kobjeglavi, Tomačevici, Gabrovici in se spet vrnili v Komen. Pohod je trajal od 9 do 21,30. ure. Ob vsakem spomeniku smo počastili spomin na padle ter položili šopke cvetja in poslušali zanimiva predavanja rezervnih oficirjev, borcev. Bila so tako zanimiva, da komaj čakamo, kdaj bodo spet naši gostje.

Mladi iz krajevne skupnosti Komen smo vedno prisotni in aktivni tudi v drugih družbenih dejavnostih kulturno-prosvetnih, taborniških, jamarskih, udarniških itd. Tudi za razvedrilo poskrbimo od časa do časa in sicer priredimo plese.

K besedam tovariša Mihajla dodajmo, da imenovani nima kaj govoriti iz lastnih izkušenj, vsaj tako mislimo — to je tudi sam potrdil, ko je dejal, da je bil kot mladoletnik interniran nekeje v Italiji, od leta 1941. do 1945. leta. On bi nam morda lahko povedal, kako se je godilo v ujetništvu našim ljudem, ne pa o bojih v domovini.

Predsednik OOOZSMS Komen: PAVEL JAZBEC

Prisilno mobilizirani v nemško in madžarsko vojsko bodo lahko uveljavili delovno dobo

Spet o mobilizirancih

Po 1. avgustu bodo lahko vsi ljudje, ki so bili prisilno mobilizirani v nemško ali madžarsko vojsko, vendar so se najkasneje do 1. januarja 1945 vključili v narodnoosvobodilno borbo ter se v NOV borili do konca vojne, uveljaviti doslej odvzeto delovno dobo, ki so si jo pridobili med 6. aprilom leta 1941 in dnevom mobilizacije.

Tak je končen razplet težav, ki so nastale v Sloveniji zaradi ozke uporabe 163. člena temeljnega zakona o invalidskem in pokojninskem zavarovanju, sprejetega leta 1964. Obenem pa tudi rešitev pomembnega vprašanja priznanja pokojninske dobe za zavarovance z območij Stajerske, Koroške, Gorenjske in Prekmurja, ki sta jih okupirali in priključili Nemčija oziroma Madžarska.

Izvršni odbor predsedstva RK SZDL na seji 7. julija ni obravnaval vsebine te problematike, saj so o njej že podrobno govorili in sprejeli tudi stališča, da je vsekakor potrebno urediti to vprašanje. Osredotočil se je predvsem na oceno mnenja o uporabi 163. člena, ki so ga pripravili pravni svet pri izvršnem svetu, republiški sekretariat za delo in republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov. Če ga povzamemo, je v njem zapisano, da se določba prvega odstavka omenjenega člena temeljnega zakona ne nanaša na udeležence NOV, ki so bili prisilno mobilizirani in so v nemški ali madžarski vojski prebili določen čas izven Jugoslavije. To s pogojem, da so ob prvi priložnosti, vendar najkasneje do 15. januarja 1945, ko je bil z odlokom AVNOJ o amnestiji določen zadnji dan za predajo, pobegnili iz okupatorjeve vojske in vstopili v NOV ter v njej ostali do 15. maja 1945.

Ob upoštevanju sprejetih političnih izhodišč so člani izvršnega odbora podprli to mnenje in se tudi strinjali, da naj bo 15. januar 1945 zadnji rok, ko je še možno šteti, da se je posamezni mobiliziranec pridružil NOV. S tem je pri-

dobil tudi možnost, da ga pri izračunavanju pokojninske dobe ne bodo več uvrščali med tiste, ki so med narodnoosvobodilnim bojem z orožjem aktivno sodelovali v boju na strani okupatorja ali njegovih pomagačev in se jim v pokojninsko dobo ne štejejo obdobja od 6. aprila leta 1941 do prisilne mobilizacije, status borca pa imajo ti ljudje urejen za ves čas, ko so aktivno delovali v NOV.

Nadaljevanje seje je izvršni odbor predsedstva RK SZDL Slovenije namenil razpravi o informaciji o aktivnosti koordinacijskega odbora za družbeni položaj invalidov. Odbor je bil po sklepu predsedstva ustanovljen pred dobrim letom, in kakor so poudarili med razpravo, je povsem upravičil svoj obstoj. Problemi invalidov namreč, tako vojaških kot civilnih invalidov vojne in delovnih invalidov, prav z delom tega odbora postaja vse bolj stvar družbe in ne le invalidov.

Koordinacijske odbore morajo ustanoviti tudi v vseh občinskih konferencah SZDL, kjer naj bi predvsem reševali posamezna vprašanja družbenega položaja invalidov. Prav tako pa mora združeno delo dojeti, da je njegova naloga tudi skrb za preprečevanje invalidnosti in za rehabilitacijo delovnih invalidov. Zaradi tega, so poudarili na seji, bi se moral sindikat bolj aktivno ukvarjati s problematiko delovnih invalidov in se zavedati, da invalidska problematika ni zgolj socialna, ampak tudi ekonomska. (Bralcem se opravičujemo, da jim posredujemo samo povzetek iz Dela. O seji namreč nismo bili obveščeni.)

Spomenik narodnemu heroju

Pred pol leta je bila v enoti Tomislava Šipčiča izražena pobuda vojakov in starešin, ki nosi njegovo ime, postaviti spomenik. Zamisel je takoj naletela na razumevanje in podporo družbenopolitičnih organizacij radovljiške občine. Ustanovljen je bil iniciativni odbor, ki ga je vodil Janez Strgovšek, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Radovljica. Kmalu so bila zagotovljena tudi denarna sredstva.

Ze na prvem sestanku so sprejeli sklep, da izdelavo spomenika zaupajo akademskemu kiparju Jaki Torkarju z Jesenic, načrt za ureditev kraja spomenika pa naj izdela arhitekt Milan Jerala z Bleda. Pri urejanju prostora, po zamisli arhitekta, so delali vojaki iz vojašnice Andreja Žvana-Borisa, ki so opravili delo v vrednosti več kot deset tisoč dinarjev. Gradbeno dela je prevzelo podjetje »Gorenj« z Radovljice.

V zelo kratkem času je kipar Jaka Torkar izdelal kip iz gline in napravil navčni odlitek. Nadaljnja dela so prevzeli tovariši iz jeseniške železarne, ki so kip odlili v bronu.

Dne 10. julija so spomenik svečano odkrili. Postavitev spomenika narodnemu heroju Andreju Žvanu-Borisu je še en sad skupnega dela pripadnikov JLA in družbenopolitičnih organizacij. Z njim so počastili tudi Titove in partijske jubileje.

NIKOLA OSTOJIC

Seznam upravičencev za dodelitev ustreznih najemnih stanovanj

Komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV pri samoupravnih stanovanjski skupnosti Ljubljana, objavlja v skladu z določili 8. člena odloka o načinu upravljanja s sredstvi družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu za udeležence NOV in načinu reševanja stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV, naslednji seznam upravičencev za dodelitev ustreznih najemnih stanovanj

LJUBLJANA - BEZIGRAD

1. Dobovšek Rudolf, Seliškarjeva 10
2. Grebenc Ferdo, Crtomirova 3
3. Ovsenak Jožefa, Kalanova 14
4. Leskošek Odon, Popovičeva 5
5. Polimac Miloš, Linhartova 70
6. Peteh Alojzija, Kadilnikova 5

LJUBLJANA - CENTER

1. Čuk Marija, Slomškova 31
2. Gačnik Rudolf, Povšetova 3
3. Hrastar Marija, Trdinova 8
4. Izlaker Štefka, Veselova 15
5. Juriševič Ana, Pod Turnom 3
6. Križaj Poldka, Stari trg 9
7. Mesec Ana, Lipičeva 2
8. Lenče Karla, Rimska c. 13
9. Lipičar Franc, Prešernova 14
10. Mahkovic Janez, Ul. Stare pravde 3
11. Mance Marija, Zarnikova 3
12. Mavec Matevž, Židovska 1
13. Medved Jože, Bolgarska 16
14. Merčun Anica, Trg OF 14
15. Oberšek Terezija, Veselova 15
16. Praprotnik Olga, Ilirska 4
17. Seražin Albert, Mestni trg 17
18. Sušteršič Rado, Gregorčičeva 15
19. Uhan Anica, Rozmanova 11
20. Urbas Marija, Novi trg 5
21. Vuletin Nikola, Cigaletova 5
22. Vehovec Anton, Igriška 3

LJUBLJANA - MOSTE - POLJE

1. Belčič Živojin, Zg. Kašelj 72
2. Debevc Matija, Bazoviška 1
3. Kogovšek Maks, Pot na Fužine 13
4. Stritih Helena, Moškričeva 22
5. Sefran-Fatur Slavka, Novosadska 14

LJUBLJANA - ŠISKA

1. Božič Anton, Medvode 39
2. Česnik Milka, Celovška 97
3. Kolenc Franc, Drenikov vrh 1
4. Malin Ljudmila, Aljaževa 19
5. Majnič Andrija, Jerančičeva 8
6. Njegušič Rade, Guncleje 13
7. Polik Franc, Ruska 1
8. Požin Franc, Vižmarska pot 22
9. Stritar Bojan, Martina Krpana 34
10. Skrt Franc, Celovška 127
11. Štefančič Marija, Mladinska 20
12. Stular Franc, Runkova 30
13. Valetič Jurij, Dražgoška 4
14. Žetko Marija, Grošljeva 4

LJUBLJANA - VIC - RUDNIK

1. Bone Dušan, Tržaška 36
2. Hajdič Stefan, Rožna dolina II/6
3. Košak Mara, Krakovski nasip 4
4. Repovš Marija, Galjeva 246 e
5. Zavbi Matija, Mivka 25
6. Albert Lea, Tolminska

OSTALI

1. Vujasin Andreja, Zadar

Lista upravičencev za dodelitev posojila

LJUBLJANA - BEZIGRAD

1. Gnezda Jože, Stare Črnuče 9
2. Kosterov Miha, Ul. padlih borcev 27
3. Petek Alojz, Tolstojeva 17
4. Tavčar Emil, Ulica. Pohor. bat. 43

LJUBLJANA - CENTER

1. Glavan Ciril, Streliška
2. Erbežnik, Valvazorjeva 3
3. Koser Antonija, Poljanska 81
4. Svetina Jože, Zarnikova 3
5. Strmčnik dr. Franc, Prijateljjeva 14

LJUBLJANA - MOSTE - POLJE

1. Budal Tončka, Novo Polje III/23
2. Jarc Justina, Novo Polje XIII/11
3. Kavčič Tihomir, Puterlejeva 20
4. Kavčič Štefka, Kosovelova 67
5. Krmec Slavka, Pot v mejah 13
6. Lunder Milovan, Vodmatska 4
7. Požar Marija, Zaloška 214
8. Puhar Rudolf, Novo Polje III/2
9. Vidrgar Marija, Litijska 68
10. Zakrajšek Feliks, Kajuhova 6

LJUBLJANA - ŠISKA

1. Bertonec Edj, Preska 21
2. Čerin Lili, Na Jami 7
3. Boštjančič Eva, Celovška 125
4. Bajc Albin, Ane Zihelove 8
5. Dobnikar Ivana, Topol 12
6. Hribar Marija, Štula 17
7. Jagodic Silvester, Vodice 57

8. Kogej Vasja, Maurerjeva 29
9. Kogler Albina, Vodice 45
10. Koselj Valentina, Devova 5
11. Lapanja Frančiška, Goričane 57
12. Mrak Kristina, Vaše 31
13. Pušavec Anica, Vodice 40
14. Selan Marija, Podutiška 25
15. Stenovec Jože, Smlednik, Moše 2
16. Stare Jože, Hraše 15
17. Štajer Anton, Goričane 13
18. Strekelj Alojz, Stanežiče 41
19. Trček Marija, Preska 9

LJUBLJANA - VIC - RUDNIK

1. Batagelj Stane, Vrzenec 24
2. Bizjak Tončka, Bizjakova 4
3. Gabrovšek Frančiška, Viška 11
4. Hočvar Marija, Kladezna 1
5. Jalen Jožica, Ig 37
6. Jamnik Julka, Golo 14
7. Kolar Matevž, Mirje 15
8. Končan Franc, Horjul 139
9. Kraševac Stane, Dolenjska 48
10. Podgoršek Martin, Korenina 15
11. Podobnikar Francka, Cesta na Vr-hovce 41
12. Pogačnik Ivan, Lavrica 79
13. Starin Ivan, Izanska 64
14. Stritar Albin, Škrabčeva 6
15. Šuligoj Anton, Rožna dol. VIII/13
16. Vrhovec Stefan, Butajnova 8
17. Zagar Janez, Iška vas 46

Komisija je obe listi sprejela na svoji seji dne 5. 7. 1977 in upoštevala vse tiste udeležence NOV, ki nimajo ustreznega stanovanja, ali so nujno potrebni posojila za dograditev, adaptacijo ali nakup stanovanja.

Pripombe na objavljeni listi bo sprejemala komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV (Ljubljana, Komenskega 7) vključno do 29. julija 1977.

Ilegalna tiskarna »Tunel«

Ko se danes, po petintridesetih letih, v spominu vračam v leto 1942, ko sem delala v ilegalni tiskarni »Tunel«, se živo spominjam, s kakšnim navdušenjem smo delovali pri nastajanju narodnoosvobodilnega tiska.

Po nemški okupaciji Goranjske sem nekaj časa delovala kot politijna delavka na terenu pod Šmarno goro, nato pa sem prišla v Ljubljano in bila kurirka pri Borisu Kraigherju-Janezu, takratnem sekretarju poverjenišva CK KPS za Ljubljano in okolico. Februarja 1942 sem bila premeščena v tiskarno »Tunel«. Z geslom »Pošilja me Janez«, sem stopila v stanovanje Jakoba Kranjca na Emonski 2 v Ljubljani. Sprejela me je njegova žena Fini, ki je vse od začetka pa do mojega odhoda na drugo področje ilegalnega dela julija 1942. skrbela za dobro počutje in varnost vseh, ki smo delali v tiskarni. Vedno, kadar smo bili pri delu nekoliko preveč glasni, nas je iz Kranjčeve kuhinje opozorila na nevarnost rdeča lučka.

Pobudnik za ustanovitev tiskarne »Tunel« je bil centralni komite KPS. V času, ko se je ustanavljala naša tiskarna, je že delovala tiskarna, znana pod imenom »Podmorica«, ki pa je bila preveč oddaljena od središča Ljubljane, zato sta vodja centralne tehnike Dušan Kraigher-Jug in Mitja Ribičič-Ščuka že v začetku leta 1942 pripravljala ustanovitev nove ilegalne tiskarne. Dogovorila sta se z mizarjem Jakobom Kranjcem, ki je stanoval na Emonski cesti 2, da so predlagali njegovo podstrešno spalnico. Za glavno steno je bolj majhen prostor, ki je bil tako ozek, da smo ga imenovali tunel. Od tod tudi ime tiskarne. Vanjo si lahko prišel samo s plezanjem skozi odprtino, ki jo je uredil Rudi Ganzziti, da se je lahko zaslon dvignil le pol metra visoko.

V notranjosti tiskarne je pod strešnim oknom stala tiskarska omarica s črkami, ki so bile razvrščene po tiskarskem sistemu. Ob obeh stenah je tako ozkega delovnega prostora so bile delovne police, v skrajnem desnem kotu pri vhodu pa je stal tiskarski stroj. Pod stropom tik nad tiskarskim strojem je bilo pritrjeno ležišče. Pripravljeni smo bili tudi na nenaden vdor sovražnika, zato smo imeli v tiskarni tudi nekaj bomb in pištolo.

Tiskarski stroj je tiskarna »Tunel« dobila z akcijo, ki so jo 23. februarja 1942 izvedli člani centralne tehnike, s sodelovanjem članov varnostno obveščevalne službe, v Wolfovi ulici 12. Tam so imeli pripadniki plave garde tiskarski stroj znamke »Bostone«, s katerim so tiskali svoje glasilo »Stara pravda«. Z nenadnim vdorom v prostore so pripadniki osvobodilne fronte presenetili tiskare, naložili stroj in ga odpeljali v že pripravljeno tiskarno »Tunel« in na njem takoj začeli tiskati. Poleg Staneta Cimpermana, ki je bil tehnični vođa, sta tiskala še stavec Jože Neumen in Jure Ribičič, moje delo pa je bila tehnična pomoč pri sortiranju in vezanju brošur in vlaganju papirja v stroje, urejanje tiskov in vezanje brošur. Rokopise za tiskarno je prinašala Majda Vrhovnik-Lojzka k Ančki Apihovi, kjer je bila v njenem stanovanju na Emonski dve glavna zveza za ilegalno ti-

Preživeli delavci tiskarne »Tunel« pred spominsko ploščo na hiši, kjer je tiskarna delovala. Od leve proti desni stojijo: v prvi vrsti: Jože Neumen, Rezka Traven, Jure Ribičič in Jakob Kranjc, v drugi vrsti pa sta Fani Kranjc in Stane Cimperman.

skarno »Tunel«. Za razpošiljanje natisnjene literature je skrbel Mitja Ribičič-Ščuka.

Opisovati vsa dela, ki smo jih opravili v tiskarni v tem sestavu, bi bilo preveč, zato naj omenim le nekatera. V nepozabnem spominu mi je ostalo naše delo pri tiskanju majske številke »Delav« leta 1942, ki je morala iziti v zelo kratkem času v pettisočih izvodih. Delali smo dneve in noči, bili umazani od barve in tiskarskega lepila ter utrujeni, vendar vse to nam ni bilo mar. Bili smo srečni, da lahko pomagamo narodnoosvobodilnemu boju. Razveselili smo se vsakega tiskanega lista ali izdelane brošure, ki je bila v tistih časih zelo dragocena. Še posebej smo se razveselili majske številke, ki se je bistveno razlikovala od drugih tiskanih številke »Delav« in je bila hkrati velik napredek v tehnični opremljenosti ilegalnega tiska. Bila je bogato ilustrirana, ovojne platnice so bile iz tršega papirja z lepo izdelano podobo dveh partizanov, notranjost pa je bila opremljena s številnimi slikami, ki so ponazarjale partizanske akcije in boje. Slike

je narisal akademski slikar Vlasto Kopač, klišeje pa je izdelal Zlato Močnik.

V »Tunelu« smo v več izvodih natisnili tudi brošurico z naslovom »Sokol v borbi za svobodo«, glasilo sokolske skupine osvobodilne fronte. Po smrti organizacijskega sekretarja CK KP Slovenije Toneta Tomšiča smo 22. maja 1942 natisnili posebno izdajo »Slovenskega poročevalca« s sliko Toneta Tomšiča na naslovni strani. V naši tiskarni je bilo poleg drugega opravljeno tudi pomembno delo v zvezi s pripravljanjem ponarejenih dokumentov za reševanje Toneta Tomšiča iz ljubljanskih zaporov.

Ves čas delovanja tiskarne »Tunel« ni bila nikoli izdana. V začetku avgusta 1942 je na ukaz vodstva centralne tehnike prenehala delovati, ker je vodstvo centralne tehnike želelo ohraniti skrivnost sistema gradnje ilegalnih tehnik.

Dva, ki sta delala v tej tiskarni, sta pozneje izgubila življenje v boju za svobodo. To sta bila Majda Vrhovnik-Lojzka in Dušan Kraigher-Jug.

REZKA TRAVEN-ROZA

Nad skladiščem tovarne zamaškov Jelačin & Komp. na Emonski cesti 2 v Ljubljani, je bila tiskarna »Tunel« (za drugim oknom). Pred stavbo stoji Rezka Traven, ki je delala v tiskarni od februarja do konca julija 1942. Foto: Ana Benedičič

Srečanje borcev Ruskega bataljona

Pozdrav borcev iz Sovjetske zveze

V dneh od 8. do 9. maja letos so se v mestu Šahta blizu Rostova zbrali nekdanji borci ruskega bataljona 18. udarne »Bazoviške« brigade 30. divizije 9. korpusa. Spominjali so se konec aprila in prvih dni maja leta 1945, ko so jurili na sovražnikove utrdbe pri Opčinah. Takrat je bilo »Rusov« okoli štiri sto, po dvaintridesetih letih pa se jih je zbralo štirideset, to je vsak deseti. Škoda, da se srečanja iz različnih vzrokov niso mogli udeležiti namestnik komandanta ruskega bataljona Nazar Kajumov iz Tadžikistana, komandir čete Bruno Kozlovski-Tom, bataljonski zdravnik, danes profesor Mikael Kulibekov, bivši komandir spremeljevalne čete in minometalec Kadir Iskanderov-Saša, komandir čete Aleksej Kiseljov, politkomisar ruskega bataljona do 15. maja 1944 Harti Badmajev-Boris in mnogi drugi.

Zbralo nas se je torej štirideset borcev ruskega bataljona, s komandantom Anatolijem Djačenkom na čelu. V vseh

dneh se leta skoraj niso pokazala, ampak smo mladostno razpoloženi zaplesali na stotine »kazačkov«, »cigančkov«, ukrajinskega »gapaka« in rusko »barinjo«. Spomini pa so se vračali nazaj v jesen leta 1943, v »Kobariško republiko«, v maj 1945 pri Trstu. Spominjali smo se lakote, ki smo jo trpeli, Vipavske doline, Krasa (in dobre kaplice iz teh krajev), hudih bojov februarja leta 1944 v Benečiji, pogumnih partizanov, komandirjev in komisarjev ter dobrih ljudi, ki so nam pomagali v težkih, a slavnih dneh narodnoosvobodilnega boja.

Bivši borci ruskega bataljona si zelo želimo, da bi v prihodnjih letih spet obiskali kraje, kjer smo se nekoč bojevali. Upamo, da se nam bo ta želja uresničila. Prisrčno in toplo pozdravljamo vse bralce »TV-15«, bivšim borcem — partizanom pa želimo veliko miru.

Bivši propagandist ruskega bataljona
GREGOR ŽILJAJEV-GRISA

Fotografija je bila posneta 9. maja 1977 v mestu Šahti, Rostovska oblast v Sovjetski zvezi. Na njej sedijo od leve proti desni: bivši komandir voda Semjon Kolesnikov, mitraljezec Pavel Ljaško, malo pred njim upokojeni rudar Nikolaj Mušketov, ki je 9. maja praznoval 50-letnico, bolničarka Marija Demidova, kurir pri štabu 9. korpusa Konstantin Sidorov, mitraljezec Ivan Selemov, komandant ruskega bataljona Bejsen Raisov-Boris, bolničarka Lidija Kuvardina, konjevodca Ahmet Jarulin, mitraljezec Pavel Lenj, borec Andrej Kuvakin in kuhar Aleksej Masterov.

V srednji vrsti sedijo (tudi z leve proti desni): borec Andrej Endaljev, bolničarka Tatjana Fedorčenko, sanitetni referent — vodnik Sulejman Alikperov, bolničarka Nina Kozlovskaja, namestnik komandanta 18. udarne brigade Bazoviške, prej pa do januarja 1945 komandant ruskega bataljona Anatolij Djačenko, borec Grigorij Arinin, bolničarka Anna Lazjko-Pahomova, komandir težke čete Anisin Mihajlenko.

Stojijo od leve proti desni bolničarka Nina Kuzmina-Djačenko (Anatolijeva žena), vodnik Ivan Polikarpov, mitraljezec Vasilij Babuškin, krojač Fjodor Ovečkin, borec Vladimir Grabko, vodnik Dimitrij Zemljin, malo spredaj mitraljezec Pavel Sutov, mitraljezec Grigorij Merzov, borec Samet Ospanov, borec Aleksander Morazov, propagandist ruskega bataljona Gregor Žiljajev-Griša, borec Viktor Melnikov, borec Grigorij Hodikin, mitraljezec Vladimir Molibog, namestnik komandanta ruskega bataljona do 15. januarja 1945 Ivan Čerjačukin, komandant čete Ivan Belov, mitraljezec Petr Borisov, sanitetni referent Olga Čerjačukina, borec Aleksandr Mušketov in Ozontaj Koszanov-Kurjez.

NAŠ
TOVARIŠ TV-15

MURSKA SOBOTA

Obisk mladih iz Madžarske

Zadnje dni junija so mladi mursko-soboške občine pričakali na mejnem prehodu v Hodošu delegacijo Zveze komunistične mladine Madžarske iz sosednje Železne županije. Dobrodošlico so ljubim gostom izrekle brigadirke MDA »Goričko 77« s šopki nageljčkov.

Takšna srečanja so jasen in lep dokaz, na kakšen način se lahko razvijajo prijateljski obmejni odnosi. Tako lahko tudi mladi prispevajo svoj delež k razvoju socialističnih odnosov z obeh strani meje. Tokratni obisk je sodil v že pred leti začeto izmenjavo obiskov med mladimi iz Monoštra, Koermenda in Szombathelyja z mladimi v Pomurju.

Delegacija z Madžarske je bila pri srčno sprejeta tudi v tovarni perila in konfekcije Mura, popoldne pa so sledili pogovori med obema delegacijama. Pri tem so se spomnili, da sodi medsebojno sodelovanje že skoraj v zgodovino, saj traja že od leta 1965. Pred leti so se srečanju pridružili še mladi iz Bolgarije, Sovjetske zveze, češkoslovaške, Avstrije, Madžarske in Jugoslavije.

V bodoče bodo udeleženci programe srečanja pripravili vnaprej, tako da se bodo vanje lažje vključili še člani drugih organizacij. Prihodnje leto je v načrtu festival mladih, z že tradicionalnim srečanjem gimnazijcev iz Murske Sobotice in Monoštra, razni tečaji in mladinske delovne akcije.

Mladinci so obiskali še Radence in Lendavo, se srečali z madžarsko narodnostno skupino pri nas ter obiskali naselje »Goričko 77«. Naslednji dan so gostje obiskali Ljubljano in slovensko obalo.

FILIP MATKO

RADOVLJICA

Številne proslave

Kot vsako leto so tudi letos v raznih krajih radovljiške občine počastili dan borca s številnimi proslavami in tovariškimi srečanji borcev, aktivistov, mladine in drugih občanov.

Tudi letos je bilo srečanje na Mlaki pri domačiji Vinka Berceta na Radovljico, kjer so v kulturnem programu sodelovali pevci in recitatorji KUD Radovljica, predsednik KO ZS NOV Vinco Berce pa je vse navzoče prisrčno pozdravil. V svojem govoru je obudil spomine na začetek vstaje proti okupatorju in vlogo predsednika Tita in ZK. V Kamni Gorici so pripravili občani slavnostni mimohod pripadnikov teritorialne enote, civilne zaščite in mladine. Na osrednji proslavi pa so razvili tudi prapor ZB NOV. Govoril je prvoborec teh krajev Slavko Staroverski.

Pod Lipanco v triglavskem pogorju so pri obnovljenem spominskem obeležju padlim borcem pripravili spominsko slovesnost, na kateri so nastopili učenci šole bratov Zvan iz Gorij.

V Ribnem pri Bledu so hkrati s proslavo 75-letnice ustanovitve Gasilskega društva počastili tudi praznik borca, na katero je prišlo veliko število borcev in občanov.

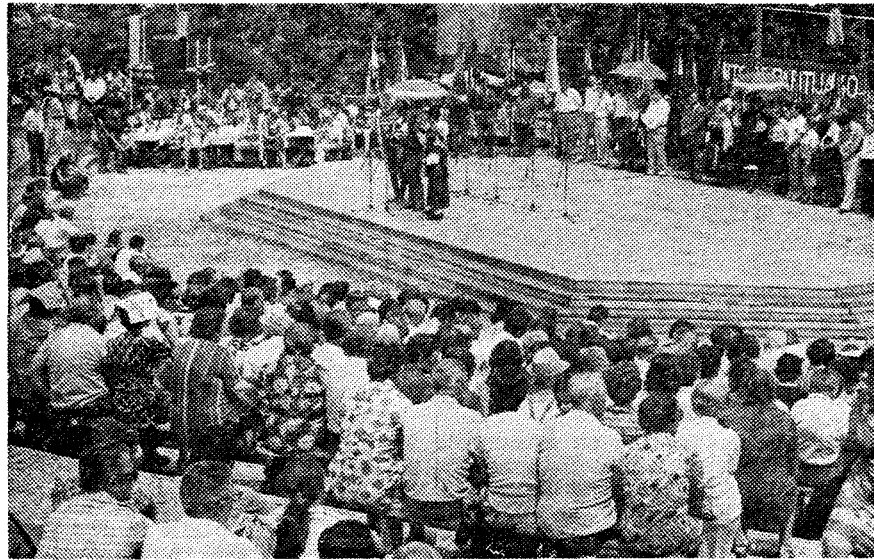
Prijetno srečanje ob prazniku so pripravili še na Homu nad Zasipom, kjer je bilo pred tednom IX. srečanje gorenjskih aktivistov OF in borcev Gorenjskega odreda, ki pa so ga žal zaradi dežja morali zaključiti kmalu popoldne.

Komorni zbor KUD Stane Zagar iz Kroke je za praznik gostoval v toskanskem mestecu Fivizzato, na povabilo levičarske občinske uprave. Dan borca so počastili s partizanskimi pesmimi, ki so jih domačinj navdušeno pospremili s ploskanjem.

JR

V Škofji Loki je bil izseljeniški piknik, prav na Dan borca. Udeležilo se ga je nad 15 tisoč izseljencev kot tudi številni prebivalci Slovenije in Jugoslavije ter zamejski Slovenci. Med številnimi gosti sta bila tudi predsednik skupščine SRS Beno Zupančič in predsednik skupščine mesta Ljubljane Tone Kovič. Goste so pozdravili tovariš Drago Seliger, predsednik Izseljeniške Maticе in zastopnik pokrovitelja republiške konference SZDL, Tone Polajnar, predsednik skupščine Škofje Loke in Ciril Jelovšek, predsednik odbora za pripravo izseljeniškega piknika. Sledil je kulturni program. Na sliki so udeleženci piknika na vrtu škofjeloškega gradu.

Branko Blenkuš

Krajevna skupnost Zirovnica je praznovala 29. junija svoj krajevni praznik. Na ta dan so imeli športna srečanja, kulturni program, svečano sejo in osrednjo slovesnost pri spominskem obeležju v Mostah, od koder je tudi fotografija. Ob kipu talca govori Srečko Štern.

Branko Blenkuš

Praznovanje letošnjega Dneva borca v murskosoboški občini je potekalo v tovariškem vzdušju, v prenašanju izkušenj starejših generacij borcev na mlajši rod, še posebno brigadirje MDA »Goričko 77« in delovnih uspehih. Bogati kulturni programi so le še povečali praznično vzdušje.

Filip Matko

pravna posvetovalnica

● Invalidnine v letu 1977

I. Š., Gradac

Vprašanje: Zanima vas, koliko znašajo v letošnjem letu osebne invalidnine za vojaške invalide VI., VII., VIII., IX. in X. skupine.

Odgovor: Osebne invalidnine v letu 1977 znašajo mesečno: za VI. skupino — 955 din, za VII. skupino — 646 din, za VIII. skupino — 311 din, za IX. skupino — 233 din in za X. skupino 157 din.

● Kakšen avtomobil za invalida

B. C., Idrija

Vprašanje: Ste vojaški invalid in ste slepi na obe očesi. Zanima vas, kakšne so možnosti za pridobitev osebnega motornega vozila in kakšnega bi lahko dobili. Želite vedeti še, če je bil sprejet zakon za druge ortopedске pripomočke.

Odgovor: Kot vojaški invalid prve skupine s popolno izgubo vida na obeh očesih lahko dobite v uporabo motorno vozilo s prostornino motorja do 1000 cm³. Po pravilniku (Ur. list SFRJ, št. 8/77) vrednost takega avtomobila ne more biti večja od vrednosti vozila »renault 4« domače proizvodnje. Lahko pa sami kupite večje in dražje vozilo, dobite pa nadomestilo v višini vrednosti vozila »renault 4«. V zvezi z ortopedskimi pripomočki pa vam sporočamo, da je v zgoraj navedenem uradnem listu objavljen tudi Pravilnik o oskrbovanju vojaških invalidov s protezami, ortopedskimi in drugimi pripomočki, pomožnimi in sanitarnimi napravami.

● Pravice zaradi sodelovanja v NOV

P. I., Semič

Vprašanje: Zaradi aktivnega dela za NOV imate čas od 10. 10. 1942 do 15. 5. 1945 priznan v dvojnem številu. Imate priznan status borca in zaradi tega brezplačno zdravljenje ter dobivate invalidski dodatek po padlem možu, niste pa zaposleni in zato nimate nobenih službenih let. Radi bi vedeli, če boste kaj dobili na borčevska leta.

Odgovor: Samo zaradi priznane posebne dobe v dvojnem trajanju po sedanjih predpisih nimate kakšnih posebnih pravic, razen zdravstvenega varstva. Ker nimate nobene pokojninske dobe, na pokojnino ne morete računati, obstajajo pa možnosti za priznavalnino, glede katere se morate zanimati na vaši občini pri pristojnem upravnem organu.

● Medalje, regres in prednost

B. T., Kočevje

Vprašanje: Znano vam je, da so ranjenci, ki so po zdravljenju ostali trajni invalidi, prejeli medalje, ki so označevale, da so bili ranjeni in so jih nosili zraven odlikovanj. Zanima vas, kam naj se obrnete, da boste tudi vi kot VVI dobili tako medaljo. Nadalje bi radi vedeli, kakšen je postopek za dodelitev regresa za nakup osebnega avtomobila in koliko bi ta znašal. Končno pa vas še zanima ali je bil že sprejet zakon, po katerem bi VVI imeli prednostni sedež v avtobusih, vlakih in drugod.

Odgovor: Glede medalje, za katero se zanimате, bo najbolje, da se zanimate pri vaši krajevni organizaciji Zveze vojaških vojnih invalidov. Regresno zahtevo za nakup motornega vozila pa vložite pri občinskem upravnem organu, ki je pristojen za varstvo vojaških invalidov in borcev NOV. Regres bi znašal pri vas 35 % od osnove, osnova pa je 1000 cm³. Regres se lahko poveča še za 10 %, če redni dohodki na družinskega člana ne presegajo 50 % povprečnega osebnega dohodka zaposlenih iz prejšnjega leta. Kar pa se tiče zakona, po katerem bi invalidi imeli prednostni sedež v avtobusih in drugje, nam ni znano, da bi obstajal, sicer pa je po našem mnenju to bolj stvar etike vsakega posameznika.

MED VOJAŠKIMI INVALIDI IN BORCI V

Naravno zdravilišče »Triglav« Mojstrana je bilo ustanovljeno z odlokom Zveznega izvršnega sveta leta 1959, da bi se v njem zdravili vojaški vojni invalidi in nosilci Spomenice 1941. Leta 1970 je zvezna skupščina prenesla ustanoviteljske pravice na Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana.

Naravno zdravilišče »Triglav« Mojstrana je bilo ustanovljeno z odlokom Zveznega izvršnega sveta leta 1959, da bi se v njem zdravili vojaški vojni invalidi in nosilci Spomenice 1941. Leta 1970 je zvezna skupščina prenesla ustanoviteljske pravice na Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana.

● Kaj nudi klimatsko zdravilišče?

Na okoli 650 metrov nadmorske višine je idealno klimatsko zdravilišče za bolezni krvotvornih organov, za močnejšo anemijo, bronhialno astmo, za bolezen pljuč, za bolezen endokrinega sistema, za psihonevroze, za vse zaznavnosti TBC oči ipd.

Mojstrana je v bližini slovitih dolin, Vrat, Kota, Krme, Radovne, nedaleč stran pa je še dolina Tamarja, Vršič, Bled... Takoj za vasjo se prične Triglavski naravni park, ki nudi z gozdovi in vrhovi obilico čistega zraka, lepe razglede in zlasti miru. V vse doline je možen prevoz z avtomobili, zato lahko tudi težji invalidi uživajo ob vznožju naših najlepših gor.

Invalidi in borci imajo sedaj na voljo okrog 200 postelj, delno v poslopjih naravnega zdravilišča »Triglav«, delno pri privatnikih v režiiji omenjene ustanove.

● Od kod prihajajo na zdravljenje?

Naravno zdravilišče v Mojstrani nudi zdravljenje invalidom in borcem iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin. Od leta 1960, ko so prihajali prvi invalidi in borci, je število stalno nihal, zadnja leta pa je začelo vidno padati. Naj navedemo samo nekaj podatkov o številu okrevancev za posamezna leta, ki ponazarjajo vzpon in padanje števila ter spreminjanje strukture po posameznih republikah in pokrajinah:

ŠTEVILU OKREVANCEV:

	1960	1962	1972	1973	1976
Srbija	108	333	60	90	51
Hrvaška	95	212	432	461	235
Slovenija	57	269	299	267	140
BiH	60	36	11	19	37
Makedonija	17	33	—	—	—
Črna gora	28	20	10	15	12
Vojvodina	40	86	—	—	17
Kosovo	—	—	—	—	25
Skupaj	495	989	818	852	537

ŠTEVILU OSKRBNIH DNI:

	1960	1962	1972	1973	1976
10.111	24.311	26.123	18.591	12.129	

Janez Blatnik in Pavle Vujačić, najstarejši in najmlajši med invalidi

Iz tabele je razvidno, da je začelo število oskrbnih dni vidno padati zaradi ostrejših ukrepov pri podaljševanju zdravljenja po letu 1972. Od tedaj naprej je število oskrbnih dni znatno nižje in seveda tudi dohodki zdravilišča. V letu 1972 je bilo npr. 818 oseb na zdravljenju 26.123 oskrbnih dni, medtem ko je bilo v naslednjem letu na zdravljenju 852 oseb samo 18.591 oskrbnih dni. V zadnjih petih letih je število oskrbnih dni padlo za več kot polovico. Na upadanje števila oseb in oskrbnih dni vpliva več vzrokov, ne nazadnje zelo nizek standard, ki ga nudi zdravilišče. Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana število zdravljencev povečuje s pošiljanjem obolenih borcev iz ljubljanskih občin, ki pa prebijejo na zdravljenju le po 10 dni.

Invalidi in nosilci »Spomenice 1941« so na zdravljenju pretežno po 21 dni in le izjemno 28 oziroma 42 dni. Krčenje časa okrevanja gre še posebno pri težjih invalidih v njihovo škodo, kadar je narava obolenja medicinsko močno indicirana. Zdravniške komisije invalide često ne diferencirajo po težini okvar in zdravstvenem stanju. Slednje zlasti podčrtujejo invalidi iz Hrvaške. Do neke mere naj bi komisije upoštevale tudi oddaljenost zdravljenca.

● Besede nekaterih zdravljencev

FANI GABER je med vojno živel v Polju pri Ljubljani. V letu 1942 je odšla z možem med partizane šolskega tabora v Podstence. Po roški ofenzivi se je prostovoljno javila na Gorenjsko. Čez Dolomite borcev odšla na Gorenjsko. Ze po prvih korakih čez žično mejo je bila skoraj vsa skupina ujeta in odpeljana v Skofjo Loko, kasneje pa v zapore Begunj. Nekateri, ki so se poskrili po drevesih, so postrelili kar na njih. Z možem sta v zaporih tajila, da sta mož in žena. Kazali so jima slivko Toneta Dolinska, ki ga pred njimi nista hotela poznati. Po dolgem zasilševanju so ju izpustili, a ne za dolgo. Zaradi izdaje sta bila ponovno zaprta. Iz Begunj sta bila po daljšem zasilševanju in strahovanju poslana v nemško taborišče. Mnogo sta pretrpela... — Letos je bila že četrtič

poslana na zdravljenje, ki ji zelo koristi. Poveča pa ji apetit, krvni pritisk ji pade, psihično se umiri. Pogreša pa več družabnosti in razvedrila v slabem vremenu, ko ni sprehodov. Deset dni oddiha je premalo.

SLAVKO PIRNAT je odšel maja 1942 v Cankarjevo brigado in je vojaški vojni invalid. Na zdravljenju je letos že petnajstič. Zelo mu koristi zlasti sprememba zraka, ker živi ob morju. Lepi sprehodi in mirno življenje mu umiri živce. V deževnih dneh pogreša družabnih prostorov, kegljišče ipd. Točilnica, ki je odprtega tipa, moti invalide in borce, zato hodijo v druge lokale. Tudi stiki med upravo in zdravljenci so slabi. Z ostalim osebjem je zadovoljen, zlasti s čistočo. Uprava bi morala sklicevati občasne sestanke, da bi se o morebitnih vprašanjih, ki zanimajo obe strani, sproti pomenili.

FRANCE OPEKA, doma iz Selskega nad Cerknico, je odšel med paratizane maja 1942. Bil je borec Cankarjeve brigade, ko pa je bil trikrat ranjen, je bil poslan na zdravljenje v Novigrad, od tam v peto Prekomorsko, v zadnje boje na pohodu v Slovenijo. — Kot vojaški vojni invalid je sedaj že četrtič v Mojstrani zaradi obolenja pljuč. Sprememba klime mu zelo koristi. Hodi na daljše sprehode in uživa v naravnih lepotah. S prehrano in stanovanjem je zadovoljen. Zelo hvali zdravnika dr. Jožeta Jenstrla in sploh zdravstveno zaščito. Manj hvale je namenjene vzdrževanju športnih objektov in komuniciranju z upravo. Biljarda se poslužujejo drugi in motijo hišni red, bife bi moral biti zaprtega tipa. Občasno bi morali imeti sestanke, ki bi bili koristni za vse okrevance. Praksa uprave, da organizira izlete v partizanske kraje, je dobra oblika rekreacije in sprostitve. Čistoča zavoda je dobra. Standard bivanja je zelo nizek, zato pričakuje od odgovornih, da bi našli denar za prepotrebni sodobni zdravstveni zavod.

MILAN SALIČ je iz Drvarja. Borec in član KPJ je od julija 1941 in je polkovnik v rezervi. V Novem Sadu je predsednik vojaških rezervnih starešin. V borbah je bil štirikrat ranjen (Livno, Prnjavor pri Banjaluki, Devčibara in na sremski fronti) in je 70-odstotni vojaški vojni invalid.

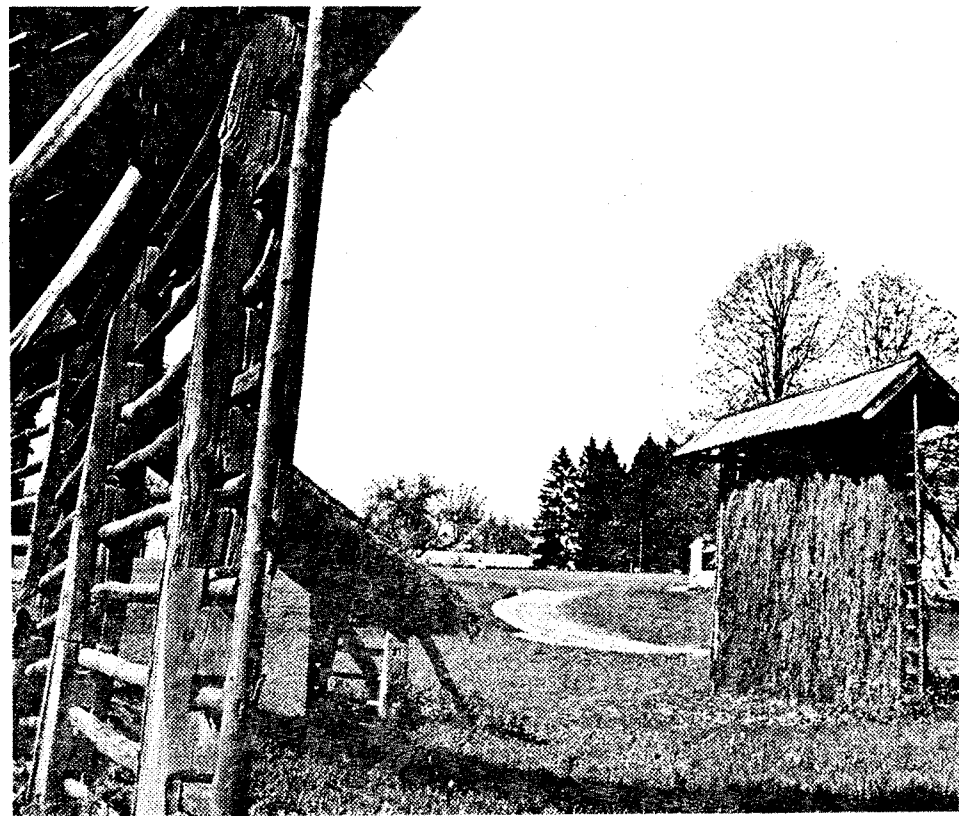
— Sedaj je drugič v Mojstrani. Gorski zrak mu zelo koristi, zlasti zato, ker boluje na tuberkulozi oči. S hrano ni preveč zadovoljen in pogreša bolj pester jedilnik. Oprema zavoda je vsa iztrošena in nikakor ne ustreza minimalnim zahtevam zdravstvene ustanove. Tudi drugi normativi so pod povprečjem. Parket po hodnikih škriplje, po trije borci in več so v eni sobi. Še najmanj so primerni prostori za težje invalide, ki so omejeni v gibanju. Glede čistoče in osebja ima pohvalne besede, pogreša pa bolj sproščene oblik sodelovanja z upravo. Podpira vsa prizadevanja za zgraditev sodobnega zavoda za invalide, ki bi nudil v deževnih dneh večje možnosti za sprostitev.

PAVLE VUJACIČ je doma iz Indije, kjer je bil kot 13-letni pionir in skojec leta 1944 ranjen. Delal je po naročilu vojske in

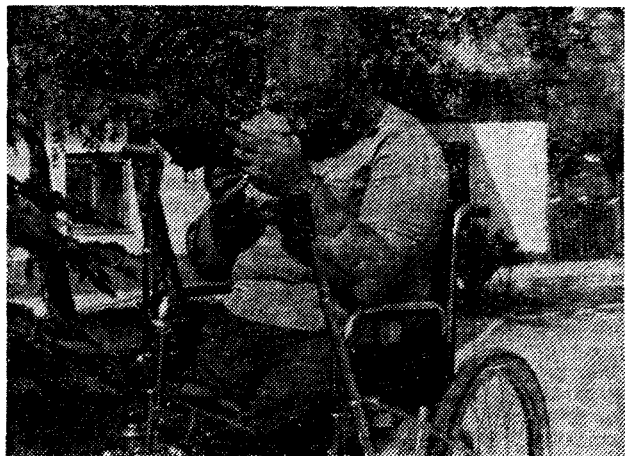
je tako postal invalid prve stopnje. Izgubil je nogo in roko. — Letos je v Mojstrani že desetič. Pogoji bivanja so iz leta v leto slabši. Posebno slaba je hrana. Pogreša več različnih jedi. Okrevanje nikakor ne ustreza standardom sodobnih zdravstvenih zavodov, da ne govorimo o invalidih. Za težje invalide bi morali imeti udobne prostore s sanitariji in dvigali, kopalne bazene za razgibavanje, sodobno terapijo... Zavod bi moral imeti zvezni značaj za potrebe vseh invalidov v Jugoslaviji. Pri izgradnji bi morali solidarno nositi stroške vse republike in pokrajine. Če bi bil zgrajen sodobni invalidski dom, bi prišlo precej več invalidov s težjimi okvarami. Sam prihaja v Slovenijo zaradi dobrega zraka, lepote Gorenjske in miru.

JANEZ BLATNIK je doma iz Zagorja. Kot parti-

zan Gubčeve brigade je bil 1. maja 1945 pri Kočevju težko ranjen. Iz Krasince je bil prepeljan v Italijo. Nogo so mu šele po nekaj dneh amputirali angleški kirurgi v Andriji. Pijani od zmage so angleški vojaki nanj pozabili, čeprav je imel vse dokumente s seboj. Noga je postajala črna in na posredovanje nekoga duhovnika, so mu jo amputirali in mu s tem rešili življenje. Na drugi nogi ima počeno kost, zato je uvrščen med težke invalide, z dodatkom za tujo pomoč. — Na zdravljenju je letos že tretjič, ker leto koristi živčevju in splošnemu zdravstvenemu počutju. Nabere si svežega in čistega zraka, ki ga v Zasavju tako pogreša. S hčerko se lahko popeljeta v najlepše doline Julijcev, ki bi jih sicer nikoli ne spoznal. S te strani je zelo zadovoljen, ni pa zadovoljen s prostori in premagovanjem stop-

MOJSTRANI

Alojz Marić s svojim vsakodnevnim spremljevalcem

nic. Zavod bi morali že sedaj prilagoditi težjim invalidom in v tem smislu preurediti spodnje sobe.

ALOJZ MARAČIĆ, doma iz Krka, živi že vrsto let na Reki. Je invalid prve stopnje s popolnim dodatkom za tujo pomoč. Z NOG je sodeloval od leta 1942, v NOV pa je bil od leta 1943. Bil je v posebni enoti 4. primorsko-goranske brigade. Pri Gospiću je padel v zasedo in bil težko ranjen v nogi in v oko. Zaradi plinske gangrene so mu zelo visoko pod kolkom amputirali obe nogi, izgubil pa je tudi oko. Še sedaj ima dve svinčenki v hrbtu. — V Mojstrani je že petič na zdravljenju zaradi bronhitisa in živcev. Podnebje mu zelo ustreza in zdravju koristi, sicer bi ne prihajal v ta kraj. Med vsemi invalidi je v najslabšem položaju. Hotel »Triglav« ne ustreza niti hotelu »D« kategorije, je brez sanitarij v sobah, je brez dvigala, skratka, popolnoma je neprimeren za tovrstne invalide. Marić mora zato premagovati večkrat na dan dvajset stopnic gor in še deset metrov po hodniku do postelje. Tudi do sanitarija ima najmanj sedem metrov. Po stopnicah se vzpenja po zunanjih členkih obeh rok, ki imajo navzven vidne zatekline in otiske. Zanj je zavod popolnoma nesprejemljiv, a le zaradi zdravja je primoran sprejeti tako težke pogoje bivanja. Tako zdraviliško osebe kot domačini imajo do njega lep odnos. Nekoliko pripomb ima na račun prehrane in glede družabnih prostorov. Zna potrpeti. Če bi bil zavod prirejen za težke invalide, bi našel v njem precej tovarišev iz vse Jugoslavije.

● In kaj pravi direktor?

Težave so objektivnega in do neke mere tudi subjektivnega značaja. Zaradi nefunkcionalnosti objektov zdravilišča in težkega materialnega stanja, obstojajo še drugi problemi. Ustanova razpolaga z dvema starima stavbama, ki ne ustrezata niti hotelu »D« kategorije. Fond prenočišč povečujejo še privatniki, ki imajo enoposteljne sobe, s katerimi zadovoljijo marsikaterega okrevanca. Za težke invalide ubikacijski pogoji nikakor niso primerni, pravi direktor Stane Pretnar, zato si uprava in svet zavoda z odgovornimi že

več let prizadeva obnoviti zdravilišče oziroma zgraditi novega. V ta namen je pred štirimi leti občinska skupščina Jesenice namenila lep prostor ob vhodu v dolino Vrat, da bi zdravilišče, za potrebe invalidov in borcev, zgradilo vsaj hotel »C« kategorije, ki bi zadovoljil norme turizma. Do sedaj je bilo uporabljenih že kakih 45 starih milijonov dinarjev za projekte, ki pa se niti minimalno niso uresničili. Zadnja možnost idejnega načrta je zdraviliški dom z zmogljivostjo okoli 300 ležišč. Novi zavod naj bi bil zlit v naravno okolje in bi moral zdravljencem nuditi vso zdravstveno varstvo in prijetno počutje. Povezoval naj bi tri dejavnosti: spalni trakt z eno in dvopostelnimi prostori, upoštevajoč vse posebnosti invalidov, terapevtsko-ambulantni trakt z bazenom in terapevtskimi napravami, ki bi ga koristili tudi krajani in restavracijski trakt, ki bi imel tudi prostore za družabno življenje in rekreacijo. Vsi trakti bi bili povezani z recepcijo, s čakalnico in drugimi pomožnimi prostori. Idejni projekt predvideva koriščenje zdravilišča tudi v zimski sezoni. Predračun predvideva okoli 7 milijard novih dinarjev. Na ta način bi invalidom in borcem zagotovili boljše ubikacijske, zdravstvene in rekreacijske pogoje.

Zavod do sedaj ni imel materialnih pogojev za gradnjo, pa tudi status mu to onemogoča. Uvrščen je med zdravstvene delovne organizacije, zato nima možnosti zasnovati bančnih kreditov.

Zaradi stalnih obljubljanj investicij ni bilo v zadnjih letih skoraj nič vložnega v izboljšanje objektov, še manj v modernizacijo. Zavod tako ne izpolnjuje najbolj elementarnih pogojev zdravilišča. V bodoče bo potrebno natančneje opredeliti status zavoda kot dejavnost posebnega družbenega pomena, določiti obveznosti sredstva za zgraditev sodobnega naravnega zdravilišča, ki bi povsem zadostil željam okrevancev, zlasti naravi okvar vojaških vojn invalidov. S tako zastavljenim programom bi odpadla kritika na račun naravnega zdravilišča in njegovega poslovanja, odpadle pa bi pretežno subjektivne težave, v katerih se je zavod znašel.

TONE KEBE

ODPRI ROKE, ODPRI SRCE, OTIRAJ BRATOVSKÉ SOLZE

Te besede našega pesnika Simona Gregorčiča niso nikoli prišle tako do izraza kot med drugo svetovno vojno, ko je bilo tovarštvo najdragocenejša človeška vrednota, pa naj je bilo v gozdovih, zaporih in taboriščih ali pa tudi doma. Tovarštvo in dobrota sta reševala človeška življenja in vsi, ki so to doživeli, ne bodo nikoli pozabili.

Koncentracijsko taborišče Mauthausen je bilo eno najtežjih nacističnih taborišč, v katerem je bilo zaprtih tudi veliko Slovencev. Namen tega sestavka je opisati tovariške odnose med ljudmi, ki se pred prihodom v taborišče največkrat niso niti poznali, nato pa so drug drugemu reševali življenje.

Po pripovedovanju pokojnega Nika Bernarda z Jesenice je bilo dovoljeno prejemati pošiljke v taborišču šele proti koncu leta 1943. Pomoči od doma pa niso dobivali vsi, ker mnogi doma niso imeli nikogar. Tudi hrano je bilo težko dobiti, še posebno tistim družinam, ki so imele svojce med partizani ali v taboriščih in zaporih.

Naši rojaki v taborišču Mauthausen so spoznali, da bi lahko dobro organizirana samopomoč marsikomu rešila

življenje. V začetku leta 1944 je vodenje te humane pomoči prevzel Niko Bernard, pomagali pa so mu Franc Gregorij in Franc Oder s Podkorena ter še nekateri drugi pogumni tovariši. Vsak zapornik, ki se je vključil v to humano akcijo in je prejel od doma pošiljko, je del hrane odstopil tistim, ki so bili pomoči najbolj potrebni. Nekaj hrane so dobili tudi skrivaj v esesovski kuhinji, kantini in skladišču, kjer so delali nekateri člani te po-

moči. Prinašali so margarino, marmelado, kruh in drugo, kar jim je pač prišlo pod roke. Za tako nevarna dejanja pa je bilo potrebno veliko poguma. Poleg tega pa so morali še paziti, da je bilo vse pravično razdeljeno, da ni prišlo do sporov in očitkov. »Težko je bilo to,« je pripomnil pokojni Niko Bernard, »težko, ko si bil sam lačen in potreben pomoči. Zavedati si se moral, da s svojo pomočjo rešuješ tovariše pred krematorijem, pred katerim se lahko kaj kmalu znajdeš tudi sam.«

Posebno skrb so posvečali tovarišem, ki so bili na »revirju« — taboriški bolnišnici. Hrano jim je nosil Niko sam ali pa Radoslav Tomažič, ki je bil zaposlen v revirju. Iz esesovske lekarne, kjer je delal neki njihov sodelovec, so dobivali zdravila, s katerimi so pomagali tovarišem, ki so zboleli ali se ranihi in so jih s tem zadržali v stanovanjskih blokih. Če bi jih poslali v revir, bi se le redki vrnili.

Te humane pomoči so bili deležni tudi zaporniki drugih narodnosti, še posebno Čehi in Rusi. Niko Bernard, ki so ga zaposlili v tesarski delavnici, si je tam pripravil skri-vališče in je od junija 1944 vodil celo evidenco blaga, ki sta ga s Francem Gregorijem razdelili našim tovarišem. Zapisane količine so za današnji čas zelo skromne, takrat pa so pomenile celo bogastvo.

Druga naloga omenjenih tovarišev v Mauthausnu je bila reševati naše rojake pred transporti in krematorijem, kar jim je večkrat uspelo s pomočjo Čehov, ki so delali v taboriščni pisarni, in so zamenjavali kartotečne listke. Kolikor so lahko, so pomagali tudi z obleko in obutvijo.

Ze tako številne žrtve koncentracijskih taborišč bi bile gotovo še večje, če ne bi bilo tovarštva in hrabrosti mnogih tovarišev, med katerimi so mnogi izgubili svoje življenje.

SRECKO SORLI

„DOMOVINA, TI SI KAKOR ZDRAVJE“

Dnevi v taborišču so bili dolgi, predolgi. Ena čakajočih na svobodo, ena tistih, ki so se upali, da prežive, je bila tudi tovarišica Milka Šmid z Češnjice v Železnikih. »Napotnico« za taborišče si je pridobila s trosenjem letakov po Kranju in tako so jo Nemci kot dvajsetletno dekle leta 1944 odpeljali v Ravensbrück, enega najstrašnejših koncentracijskih taborišč, in pozneje v Glewe, kjer je delala v tovarni letal.

Ni mi pripovedovala o dneh trpljenja, ko je prestopila ta vrata smrti, v svoji pripovedi se je spominjala dni, ko je bilo že čutiti prihajajočo svobodo.

O bližajoči svobodi so pripovedovale nove jetnice, zlasti politične, ki so prinašale vesti o položaju v svetu. Pa še nekaj jim je dalo slutiti konec vojne: V začetku aprila je v tovarni, kjer so delale, zmanjkalo vode in elektrike, da so, namesto da bi delale, ure in ure stale v vrstah.

Tako je bilo tudi prvega maja.

Tokrat so stale zaradi Poljakinj, ki si je prisvojila kos lesa, da bi spekla materi krompir. Stale naj bi ves dan, če katera ne bi prej izdala njenega imena. Jetnice so seveda trdoglavo molčale, čeprav stanje ni bilo niti najmanj prijetno. Po dvorišču se je naenkrat razlegel gromki smeh. Zavijanje siren je najavljalo letalski napad, zaradi katerega so jetnice preživele ves dan zaklenjene v barakah. Ko so dobile večerjo, je bila marsikatera presenečena, saj ni pričakovala kaj boljšega kot plesniv kruh in vodo. Jedilnik prvega maja pa je bil sestavljen iz ričeta z mesom in kruha z margarino. Drugo jutro ni bilo zbo-

ra. Esesovci so skakali na tovarnjake in panično bežali. Kaznenke so šele čez nekaj časa dojele, kaj se dogaja. Poljakinje, poleg Zidinj najbolj mučene in zaničevane, so se vrgle na nečloveško mučiteljico »policačko«, Francozinje so, ko so zagledale francoske ujetnike, stekle iz barak. Slišati je bilo rafal. Francozinje so se vrnile z ranjeno tovarišico. Skriti nemški vojak jih je navdal

s takim strahom, da nekaj časa sploh niso upale na plano. Šele, ko so prišli vojaški ujetniki se je v taborišču sprostilo vse veselje, veselje zaradi neizpolnjenih želja, ki so jim dolga leta ležale globoko v srcih.

Svoboda! Svoboda v ruskem, češkem, poljskem, grškem, francoskem, slovenskem jeziku. Beseda, ki ni samo beseda, pač pa mnogo več. Dan, na katerega

so dolgo čakale, je prišel. Mnoge ga niso dočakale. Toda tisti, ki živijo, živijo! Sestrane jetnice so planile v skladišče hrane in ga kljub opozorilom zdravnikov izpraznile. Hotele so pojediti tisto, česar niso v dolgih vojnih letih in o čemer so se tako željno pogovarjale na dolgih apelihi. Marsikatera je to plačala z življenjem.

Drugi dan se je pojavila naslednja, še večja želja. Domov! V domovino! Slovenke so odšle v mesto, kjer naj bi bil zbirni prostor. S svojimi ranjenkami se prehodile dolge kilometre, doživele krajo nujno potrebnega voza, se prevozile za dolga leta... Angloameričani so jih pripeljali do Podrožce, kjer jih je z napisom »Domovina, ti si kakor zdravje« in veliko rdečo zvezdo pričakalo veliko ljudi.

Taboriščniki so bili zdaj ljudje in ne več samo številke!

Tovarišica Milka je nadaljevala pot s svojo tovarišico. Iz vlaka sta stopili v Škofji Loki in peš krenili v Železnike. Na pol poti sta se srečali z mladinci, ki so jim priredili sprejem in ju odpeljali domov. Dolga pot iz taborišča, ki se je začela 2. maja, se je končala 14. avgusta.

Taboriščniki, ki so ob odhodu pustili doma družine, so imeli v mislih samo eno vprašanje: »So naši še živi?« Veliko jih je našlo prazne domove... Ze zaradi njih in vseh drugih žrtev za svobodo, ki jo uživamo danes, moramo reči: »Ne več vojni! Ne več številk! Ne več krematorijev! Nočemo nobenega novega Hitlerja!«

NIKA DOLENEC

Vladimir Lakovič: Taboriščna madona

v nekaj
vrsticah

KROPA

Na željo italijanskih občinskih vodstev je komorni zbor KUD Stane Zagar iz Kroke gostoval v toskanskem mestecu Fivizzato in tudi v Castelnuovu. Tam je bil letos pevski festival. Povabljeni so bili še predstavniki tovarne Plamen in UKO ter družbenopolitičnih organizacij. Tako so imeli letos prebivalci toskanske pokrajine prvič priložnost slišati slovensko partizansko pesem. Vzdušje je bilo nadvse gostoljubno in prijazno. Občinski mošnje in prebivalci Fivizzata pa so bili tudi prvi v Italiji, ki so odkrito podprli boj zamejskih Slovencev za svoje pravice in začeli sodelovati z njimi.

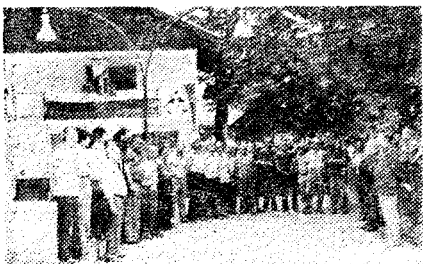
JR

PIRAN

Na okrašenem športnem igrišču so borci piranske občine dostojno proslavili Dan borca. Letošnja proslava je bila še posebno slovesna, saj je potekala v duhu jubilejev. Poleg borcev je bilo na proslavi lepo število domačinov in delegacij nekdanjih italijanskih partizanov iz Ogleja. Ob tej priložnosti so zaprilegli tudi mladinci-prostovoljci teritorialne obrambe in prebrali ukaz vrhovnega komandanta tovariša Tita o napredovanju rezervnih starešin. Sledil je bogat kulturni program, v katerem je sodeloval tudi pevski zbor italijanske narodnosti manjšine ter godbeniki in zbor »Karel Pahor« iz Pirana. V nadaljevanju programa je igral orkester SMB garnizona iz Postojne.

LJUBOMIR PETKOVIČ

JESENICE

ZB Plavž Jesenice je v počastitev Dneva borca pripravil balinarski turnir v Logu Ivana Krivca na Jesenicah. Udeležilo se ga je 10 ekip, članov ZB, NOV, SZDL in tabornikov. Prva ekipa v skupini je prejela pokal, vse tri pa lesen krožnik z vzganim tekmovalcem v balinanju. Na sliki je zbor vseh ekip pred začetkom turnirja.

BRANKO BLENKUS

KOTLJE

Na »Ivarčkem jezeru« v Podgori pod Uršljo goro se je pred Dnevom borca zbralo več kot 100 borcev, mladine in domačinov iz Kotelj, Raven in Mežiške doline. Za praznično vzdušje so poskrbeli pihalni orkester ravenjskih železarjev, recitatorji in pevci. Vsi so prisluhnili spominom iz partizanskih dni in bili ponosni na današnje uspehe. Na srečanju so bili tudi koroški partizani. Vsi udeleženci so se odločno zavzeli za obrambo pravic koroških Slovencev. Ves čas je prijateljsko vzdušje spremljala partizanska pesem. V času srečanja so pripadniki izvedli improviziran napad enot teritorialne zaščite in gasilske vaje.

FRANJO SREBOTNIK

RADEČE

ZB NOV Radeče se je aktivno priključil k praznovanju Dneva borca v občini Laško. Organiziral je proslavo z mitingom na Brunku, dogodek, ki postaja tradicionalen. Pohvaliti moramo nekatere kolektive, posebno steklarno Hrastnik, ki so podarili za srečolov veliko vrednih darilov. Tudi organizatorjem gre vsa pohvala.

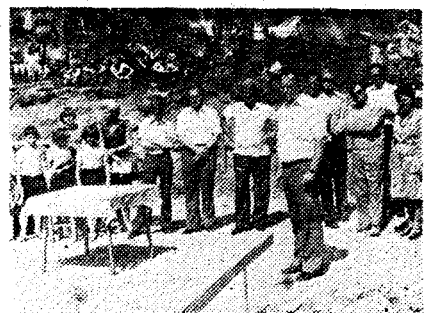
SREČKO GRAŠIČ

KOCEVJE

Pred 35 leti je bila na cesti pri Starem logu na Kočevskem ustanovljena I. slovenska proletarska brigada Tone Tomšič. V spomin na ta dogodek, 16. julija leta 1942, bo pred spomenikom padlih borcev NOB v Kočevju ta dan osrednja proslava. Program praznovanja bo trajal več dni. Ze 14. julija bodo pripadniki JLA pripravili pohod na kraj ustanovitve brigade. Zvečer bo v Starem logu kulturni program. Naslednji dan bo ponazorjen napad na Kočevje v sodelovanju enot JLA in TO. Na dan obletnice pa bo zbor preživelih borcev brigade, pripadnikov JLA in drugih. Slavnostni govornik bo generalmajor Miha Petrič.

VIKTOR DRAGOŠ

DOBOVLJE

V Dobrovljah so postavili temeljni kamen za nov dom borcev. Slovesnosti so se udeležili številni krajanji in predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Zalec. Objekt bo prostor za gospodarsko, kulturno in družbeno ter politično delovanje tega območja. To področje je bilo med NOB križišče partizanskih poti iz Dolenjske, Stajerske in Koroške. Delo bo opravilo podjetje Ingrad iz Celja. Na sliki je Jože Jan med govorom, nato pa je položil temeljni kamen.

TONE TAVČAR

JESENICE

Krajanji Hrušice nad Jesenicami praznujejo 17. julija svoj krajevni praznik. Praznovanje je združeno s srečanjem nekdanjih internirancev, zapornikov in pregnancev z jeseniške občine. Pripravljali praznovanja pričakujejo številni obisk.

SREČKO SORLI

BRUNK

Borci Radeč so pri Skoporčevi domačiji na Brunku obudili spomin na svojo lastno preteklost iz časov NOB in tako počastili Dan borca. Proslava na tem kraju naj bi postala tradicija. Ob tej priložnosti so izročili Jožetu Ržaku-Tomažu listino častnega predsednika ZB. Kulturni program je zaključil prijetno proslavo.

FRANC OKORN

BELA NAD VIPAVO

Tudi ta kraj ima svoje junake. Osem padlih partizanov v patroli, pripadnikov II. Vipavske čete. Med njimi tudi že pred vojno zavedni Anton Bajc, pa znani upornik Ivan Razpor-Grozni. Dne 24. julija bodo krajanji krajevnega skupnosti Cola in Podkrajja ob 10 dopoldne odkrili spominsko obeležje vsem osmim padlim partizanom. Vabljeni so vsi preživeli borci Vipavske čete in ostali občani in borci, da se udeležijo slovesnosti.

ALOJZ KRASNA

TRBOVLJE

Hrastnik športno društvo Invalid je priredilo 18. tradicionalno zaporedno športno srečanje v počastitev občinskega praznika, dneva rudarjev in Dan borca. Sodelovalo je sedem ekip v kegljanju in pet ekip v streljanju z zračno puško. V kegljanju je zmagala ekipa Trbovelj. Najboljša tekmovalka pa je bila Celeceva iz Ljubljane. V streljanju je zmagala ljubljanska ekipa. Med ženskami pa je zmagala ljubljanka Vršajeva. Srečanje je bilo v prijateljskem in gostoljubnem vzdušju.

VINKO BOVCON

MARIBOR

Ob Dnevu borca je OO NOV Maribor podelil 10 priznanj najzaslužnejšim članom. Tovrstna priznanja podeljujejo vsako leto najbolj delovnim članom v organizaciji. Po slovesni podelitvi priznanj so pripravili še sprejem prvoborcev v občini Maribor.

DRAGO MIKLAVEC

GOTOVLJE

Krajevni praznik

Krajevna skupnost Gotovlje praznuje 22. junija vsako leto svoj krajevni praznik. Kot je znano, je bila v Joštovi zidanci v Gotovljah postojanka, v kateri je bival s svojim štabom okrožni sekretar, narodni heroj Franjo Vunč. Tja je često prihajal tudi narodni heroj Slavko Šlander. V kraju je bila med prvimi ustanovljena partijska celica, ki je imela največ sestankov v šoli, v stanovanju znane Mikuzeve družine.

V tednu od 19. do 26. junija je bila vrsta prireditev. Nastopali so pionirji, nogometaši, rokometasi, odbojkarji, strelci in drugi. Vse prireditve so bile lepo obiskane. Središče vasi, kjer stoji spomenik NOB, je bilo še posebno lepo urejeno. Vas je dobila tudi parkirišče in ljubitelji športa svoje igrišče. Del finančnih sredstev so prispevali krajanji, ostalo podjetja in občinska skupščina Zalec.

Na dan samega praznovanja je bilo prijateljsko srečanje preživelih borcev in aktivistov pri Joštovi zidanci. Prav tako so na šoli vzdali spominsko ploščo v spomin na ustanovljeno partizansko celico leta 1932. Krajevni praznik je uspel. Vaščani so se zbrali in v prijaznem pomenku obujali spomine na pretekla dni, hkrati pa tudi že kovali načrte za bodočnost. Gotovlje pa se že sedaj uvršča med najlepše urejene vasi v Spodnji Savinjski dolini.

DRAGO KUMER

LOGATEC

Svečano praznovanje

V logaški občini so potekale v začetku julija svečanosti v počastitev Dneva borca in vseh letošnjih jubilejev. Odločno so občani izvedli tudi pohod po poteh Logaškega bataljona, dan poprej. Udeležili so se ga prekaljeni borci, mladina, taborniki, vojniki in drugi prostovoljci. Po poti so se na znanih krajih ustavljali in obujali spomine na čas NOB. Zaključna slovesnost pohoda je bila pri partizanski kmetiji v Novem svetu pri Hotedrščici pri »Miklavcu«. Kulturniki in mladina so pripravili partizanski miting. Govoril je tudi Karel Leskovec, nekdanji komandant Prešernove brigade.

Družbenopolitične organizacije so na predvečer dneva borca odkrile spominsko obeležje padlemu kurirju TV-17 Jožetu Friškovecu. Obeležje so izdelali delavci Gozdnega gospodarstva iz Logatca. Odkritje je bilo na Česnici pri Logatcu. Občina je bila ves čas praznovanj v prazničnem razpoloženju, zastave so vzhrale na vseh poslopih in opozarjale občane na današnji čas, ki nam ga je priborila pretekla partizanska borba.

FRANC JERINA

Koncem junija se je pričela republiška mladinska delovna akcija »Goričko 77«. Na njej bodo v treh izmenah do konca avgusta sodelovali brigadirji iz raznih občin Slovenije, skupaj 250. Ta delovna akcija je na področju odnosov mladim do naše samoupravne skupnosti odgovorna in pomembna naloga in odločitev. Prav na tem področju, ki je sila zastala, pa gre še za zblizanje dveh narodov, Slovencev in Madžarov. Sklepi 9. kongresa ZSMS tako živijo v praksi in njihovo izpolnjevanje je dober napotek delu pred 10. kongresom mladim.

Filip Matko

FRAM

Osrednja svečana
občine Maribor

Družbenopolitične organizacije in SO Maribor na Planici na Framu pripravili osrednjo občinsko svečano praznovanje. Na praznovanju je bil Miran Potrč, član izvršnega komiteja.

Kulturni program so izvajali vojaški orkestri, KUD Starše, Tezno, Slivnica, Fram, T. Fram, od recitatorjev pa Sonja Blaževa Alen Zupan ter vokalna solista Edvard Sršen in Ne Planica, znan partizanski kraj pod lohor.

Ljula skraj že osvobojeno ozemlje, kjer so se nad uspehi domačinov pa se je okupator kruje požgal partizansko Planico, medtem ko je aktivistov in mladincev.

Na svečanosti, ki se je udeležilo več mladincev in mladink — prostovoljcev, ki obrambe.

KOJSKO

Prenovljen kulturni dom

Krajevna skupnost Kojsko v Goriških Brdih se je znatno povečala, ko sta se ji pridružili še KS Hum in Smartno. Tako je v Zgornjih Brdih sedaj v eni KS združenih 11 vasi s približno 2500 prebivalci.

Ker je potres tudi v Kojskem prizadejal precej škode, imajo prav sedaj, poleti, prebivalci precej dela. Uredili bodo središče

S srečanja nekdanjih borcev Prešernove

Pomnik
junaškemu

— Javorč na Žirovskem vrhu. Velikotna žirovskega hribovja in nepozabna patina NOB, setimi leti prizorišče hudega nemškega napa sploh eno največjih epopej Prešernove bitke.

Da bi počastili spomin na ta krvavi boj, k brigade (julija 1943) in letošnje jubileje tova šernovci v nedeljo, 10. julija (v okviru 75. NOB) tem mestu pripravili veliko spominsko roslo borcev Prešernove brigade so se na slavnstner NOB, zbrali tudi številni pripadniki JLA pred: zacij, družtev in številni drugi gostje.

V enkratnem slavnostnem vzdušju, i so »Gorje« in borbene pesmi pevskega zbor je 2 Miha Marinko, Franc Leskošek-Luka, Rudolf 1 spregovoril nekdanji komandant Prešernove bi šan SvavaDule. V slavnostnem govoru je brisa in poudaril njen pomen v širšem okviru part

Za tem je Dušan SvavaDule opozorila u in samoupravnih socialističnih odnosov p nas več zanimanja tudi med drugimi socialističnin vzpodbuden dejavnik v našem razvojnem proc redbe v sosednji Avstriji bistveno vsebinsko in V zvezi s tem je Dušan SvavaDule poudil, c neresena vprašanja v zvezi s slovensko hrva zagotovljenih manjšinskih pravic. »Vse tje l stičnim in velikonemškimi silam, to je vsi tis vajo narodnostno uničiti prizadete manjšis, k interesom ter popolnoma zapostavljajo njua st

Dušan SvavaDule je spregovoril tudi kriz in netijo nemir v današnjem — še vedno očen počastitev spomina na znamenito borbene pot spominov, ampak tudi odločen poudarek smer

večanost ibor

Na 50. obletnico dneva borca so v podastitev dneva borca dnjo občinsko proslavo. Slavnostni govor ga komiteja predsedstva CK ZKS. Ojaski orkester Ljubljana, združeni pevski Fram, Trniče, harmonikarji glasbene šole eva, Alenka Pirjevčeva, Bert Sotlar in Jože senja Neven Belamarič. od lohorjem, je poleti leta 1944 predstav- kjer so se stalno zadrževali borec in drugi. pator kruto maščeval. Septembra leta 1944 m ki je iz Frama in okolice aretiral precej ežilo več kot 100 ljudi, je zapriseglo več jcev, ki so postali pripadniki teritorialne

Drago Miklavc

Tudi v Kojsem so pripravili lepo pro- slavo ob praznovanju Dneva borca. Isti dan so odprli tudi prenovljen kulturni dom, ki bo služil raznim namenom v kra- ju. Veliko pa je vredna tudi avtomatska telefonska centrala s 100 priključki, kar bo zadostovalo potrebam za prihodnjih 10 let.

CIRIL ZUPANC

LOKOVEC

Boljše razvojne perspektive

V Gorenjem Lokovcu so 3. julija odkrili na pročelju osnovne šole in Zadrúžnega do- ma spominsko ploščo 20 žrtvam za svobo- do. Slovesnost sta pripravili krajevna orga- nizacija borcev in organizacija borcev v podjetju Vozila - Gorica v sodelovanju s krajevno skupnostjo in osnovno šolo. V programu je nastopil tudi Briški oktet s celotnim programom.

Letošnje praznovanje Dneva borca je bi- lo tudi praznovanje delovnih uspehov. Iz nekdanjega kovaštva nastaja v kraju mo- derno kovinsko podjetje pod okriljem Vo- zila - Gorica, ki že zaposluje 70 delavcev, z razširitvijo obrata pa jih bo delalo v njem 120. Tako bodo ljudje ostajali doma in vasi se ne bodo več praznile.

V kraju pa se končujejo tudi dela na asfaltiranju ceste od Čepovana do Sred- njega Lokovca. Pričakujejo, da bo asfaltna baza še podaljšana. Lokovčani se priprav- ljajo še na gradnjo vodovoda, nujno po- trebnega tudi tovarni. Pri vseh teh uspehih pa so svoj delež prispevali tudi borci teh krajev.

CIRIL ZUPANC

SPODNJA IDRİJA

Praznovanje dneva borca

V krajevnih skupnostih v Idrijski ob- čini so počastili dan borca nad vse sloves- no, še zlasti, ker so v Spodnji Idriji občani hkrati praznovali tudi svoj krajevni praz- nik. Le-ta se nanaša na uspele partizanske akcije v letu 1942. V kulturnem programu so sodelovali moški pevski zbor združenja šoferjev in avtomehanikov in dijaki šol- skega centra v Idriji. Idrijska godba na pihala pa je ob tej priložnosti izvedla svoj promenačni koncert.

Praznik so občani izrabili tudi za po- delitev priznanj OF nekaterim krajanom in organizacijam. Devetinsedemdesetm dolgoletnim krvovalcem pa so podelili značke Rdečega križa. Odprli so tudi šol- sko igrišče, ki so ga sfinancirale delovne organizacije in krajevna skupnost.

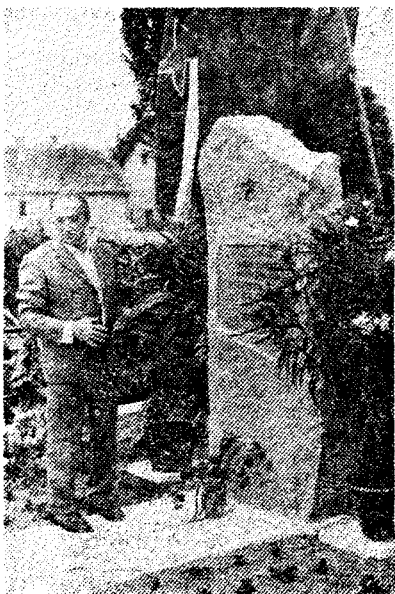
Osrednja proslava je bila v Otaležu, kjer so proslavili tudi druge letošnje jubileje. V kulturnem programu so sodelovali celo pripadniki JLA iz Vrhnike ter mladina.

Po proslavi je predsednik občine Idrija položil temeljni kamen za novo podružnič- no šolo, ker so morali staro porušiti do tal, zaradi potresa.

JANEZ JERAM

V Trnavi je potekalo praznovanje občinskega praznika občine Zalec. Slo- vesnosti so se udeležili številni občan- i in enote teritorialne obrambe ter predstavniki družbenopolitičnih orga- nizacij. V kraju se je tudi zaključil pohod po partizanskih poteh. Na sliki odkriva prvoborec Anton Kotnik iz Prehoda spominsko obeležje NOB pred Hmeljarskim domom v Trnavi.

TONE TAVCAR

nu boju

lična gozdna planota sredi prostranega NOB, ki je bila pred slabimi štiriintrade- najada na borce Prešernove brigade.

e brigade, pa tudi sponin na ustanovitev vi Vaj, ki je poleg boja za Turjak pomenil eje tovarša Tita in KPS, so preživeli Pre- 7. SNOUB F. Prešeren iz Kranja) prav na o proslavo s tovariškim srečanjem. Poleg vnostnem prostoru, ki ga označuje pomnik LA, predstavniki družbenopolitičnih organi-

1, ki so ga poživljali člani pihalne godbe ora, je zbranim, med katerimi so bili tudi Rudolf Hribernik-Svarun in Janko Smole, rne brigade — generalpodpolkovnik Du- je prisal borbeno pot Prešernove brigade iru partizanske strategije na Slovenskem. ril na ugoden razvoj družbenoeekonomskih pri nas v povojnem obdobju, ki dobiva vse alističnimi silami v svetu. To je vsekakor em procesu, ki pa ga žal še vedno grenijo inslo in ozemeljsko omejitvev mednarodno udaril, da pomenijo letošnje zakonske od- o in hrvaško manjšino v našem zamejstvu. to je le koncesija neonacističnim, šovini- vsein tistim silam v Avstriji, ki si prizade- ujšnje, k delujejo proti njenim življenjskim njena stališča.

di o kriznih žariščih, ki še vedno obstajajo no vočno razdvojenem svetu. Prav zato je eno pot Prešernove brigade ne le obujanje c razmer v današnjem svetu. B. VRHOVEC

Dr. Franja Boje-Bidevec je bila naj- dije (skoraj štirinajst mesecev) upravnica bolnišnice, ki je nosila tudi njeno ime

Nastalo je več lepih postojank, ki so pred koncem vojne šteje 38 barak in so bile skrite širom Trnovskega gozda nad Idrijo. V njenih barakah se je zdravi- lo oči začetka njenega delovnjaja pa do konca vojne 931 ranjenih in obolelih partizanov. Bolnišnica Pavla je imela v svojem sestavu tudi tri okrevališča za lažje ranjene in bolne borec in sicer razporejene v Krnicah nad Idrijo, v Jagrščah in na Vršah nad Čepovanom. V Krnicah in v Jagrščah se je od novembra 1943 do osvoboditve zdravilo skupno 291 ranjencev, medtem ko se je na Vršah od 1. januarja 1944 do osvoboditve zdravilo 468 ranjencev, ta- ko da se je v postojankah in v okrevališčih bolnišnice Pavla zdravilo skup- no 1.690 ranjenih in obolelih borcev. Bolnišnica Pavla ni imela tako učinkovi- te samoobrambe kot bolnišnica Franja, zato pa je bila potrebna še toliko večja skrb za konsipiracijo; spotoma je bilo treba odpravljati vsako še tako majhno sled, ki bi sovražniku lahko izdala njen obstoj in pozicijo. Njene postojanke so bile tako spretno maskirane, da jih sovražnik, ki je večkrat prečesal ta teren in se pomikal v neposredni bližini, ni nikdar odkril. V zad- nji ofenzivi je našel le nekaj barak, že pred časom zapuščene postojanke »A« in jih zažgal. Ta postojanka je bila zapuščena zaradi pobega neke bolni- čarke Cilke. Sovražnik je prišel do barak po naključju, ko je sledil neki raz- pršeni partizanski skupini Gradnikove brigade, ki se tavalja po gozdu in se slučajno vanje zatekla.

Ob koncu leta 1945 so vse barake bolnišnice Pavle podrii tako, da je izginila vsaka sled njenega obstoja. Za potrebe bolnišnice Pavle so bile usta- novljene tudi nekatere druge dejavnosti, ki so delovale v Mrzli rupi in Go- renji Tribuši. Na domačiji pri Omevnikarju je delovala kovačija, ki jo je upravljal neki tovariš z Gorenjskega. Spodaj nižje v Brusovi grapi, ki smo

Ivo Gabrijelčič:

4

In vendar ju niso našli

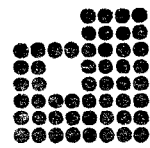
Prvi sovražnikov napad na partizansko bolnišnico »Franjo« in ustanovitev njene- ga sanitetnega ekonomata

jo zaradi konspiracije imenovali »manikomijoj«, je obratoval mlin, ki ga je upravljal sam gospodar Alfred Kolenc. V bližini mlina, v isti grapi, je de- lovala mesarska delavnica, ki jo je vodil neki tovariš Jože, kot mesarja pa sta delala Dominik Ivančič iz Kobarida in neki tovariš iz Gabrovice pri Trstu. Ta mesarska delavnica je zalagala z mesom tudi druge ustanove 9. korpusa. Na Lokvah je bila v avgustu 1944 ustanovljena šiviljska delavnica, ki so jo zaradi požiga te vasi, 10. oktobra 1944, premestili na ekonomat bol- nišnice Pavle v Mrzlo rupo in se je pozneje nastanila nižje na domačiji, imenovani pri »Čuku«. V šiviljski delavnici je bil odgovoren za uskladičenje in skritje blaga v primeru nevarnosti domačin Felko Vondina. Kot šivilje pa so delale: Mara Cej, Angela Cej, Elizabeta Kolenc, Marija Brezavšček, Marica Gruđen in en mesec tudi Dora Skok, vse doma iz vasi Lokve. Poleg teh so delale še Ida Hvala, Zofka Volk in Milka Volk, ki so bile doma iz Trnovca. Od navedenih šivilj je izgubila življenje na Trnovem (z vozič- kom je zavezila na mino) Marica Gruđen, medtem ko je bila Marija Bre- zavšček hudo ranjena.

V Gorenji Tribuši, nekaj sto metrov od šiviljske delavnice, je na doma- čiji pri Sedejku delovala čevljarska delavnica, ki jo je vodil nek tovariš Alojz, doma iz Otoč na Vipavskem. Tovariš Alojz je v zadnji ofenzivi aprila 1945 padel. V njej so delali čevljarji: Andrej Zavrtanik iz Solkana, Mihael Oblak, doma nekje iz Cerkljanskega, neki tovariš Jože z Gorenjskega in še neki mlajši delavec. V Gorenji Tribuši so delovale še krojaška in čevljarska delavnica 2 VDV brigade in sicer: Krojaška delavnica je bila nastanjena pri Sedeju in jo je vodil Anton Hvalič iz Lok pri Kromberku. V njej so delali še krojači: Miro Mozetič iz Trsta, Stanko Ožbot — Dane in Ber- to Devetak iz Mirna pri Gorici, Rupert Korbun — Jernač iz Doba pri Dom- žalah. V sosednji hiši je delovala čevljarska delavnica, ki jo je vodil Pavlo Vuk iz Mirna pri Gorici, delali so še Franc Sulin iz Boveca, neki tovariš po imenu Cveto, doma iz Gorenjske in še neki tovariš iz Gorenjskega. V isti zgradbi so bili nastanjeni tudi mehaniki in šoferji motoriziranega oddelka te brigade: Alojz Marušič iz Vrtojbe, Alojz Stakul — Vasilij iz Brd, Zivko Kokelj iz Mirna pri Gorici in neki tovariš Joško iz Standreža.

(Se nadaljuje)

DELO

ČASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE, LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

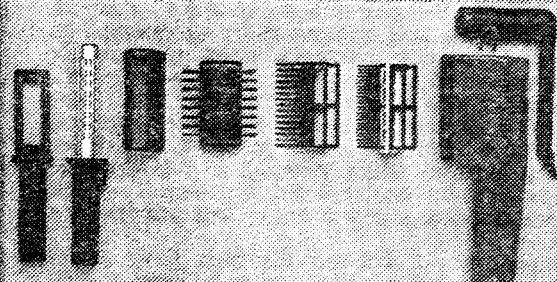
Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

TELEKS, štirinajstdnevnik
NAŠI RAZGLEDI, revijo
AVTO, revijo STOP, revijo
JANA, ZABAVNIK.

LE STRIŽEM SE NE SAMA

Ne samo za kodranje, tupiranje, česanje nazaj, ampak tudi ... za majhne svedrčke, brezskrbno kodrčke, za pričesko, ki je ravno v modi, ali pa samo za sušenje, je set za friziranje Iskra Braun pripomoček, s katerim je delo hitro in lahko. Njegov osnovni del – sušilnik – se lepo prilaga roki, ima moč 500 W, lahko izbiramo med dvema stopnjama toplote, pomembnih pa je tudi njegovih pet priključkov, s katerimi ravnamo brez težav. Set za friziranje plus 2 pa pomeni pri urejanju pričeske še nekaj več. Poleg priključkov Seta za friziranje frizurne krtacke, šobe za usmerjanje zraka, glavnik s širokimi zobmi, glavnik za oblikovanje vata in držala za priključke ima Set za friziranje plus 2 še kodralnik in razpršilnik vode. Za dva priključka še posebej razveseljujeta tiste, ki želijo imeti vedno nekaj kodrčkov in svez ter poln videz las. Set za friziranje plus 2 nam pomaga, da je naša pričeska vedno prikopna. Omislimo in urejamo si lahko kakršnokoli pričesko, le postrici se s tem setom ne moremo.

Set za friziranje plus 2

Iskra
BRAUN

**PRIMORJE
GORICA**

priporoča trgovsko blago
in storitve

KMETIJSKO GOZDARSKA
ZADRUGA

»SORA«

ŽIRI

kmetijstvo — gozdarstvo
— trgovina — pekarija —
žaga

Podjetje za tapeciranje
in dekoriranje

TAPETDEKOR

LJUBLJANA, BORUTOVA 3, tel. 323-110

DO TAPETDEKOR
nudi svoje usluge:

izdeluje in montira vse vrste
zaves in karnis, priporoča tudi
ostale tapetniške usluge

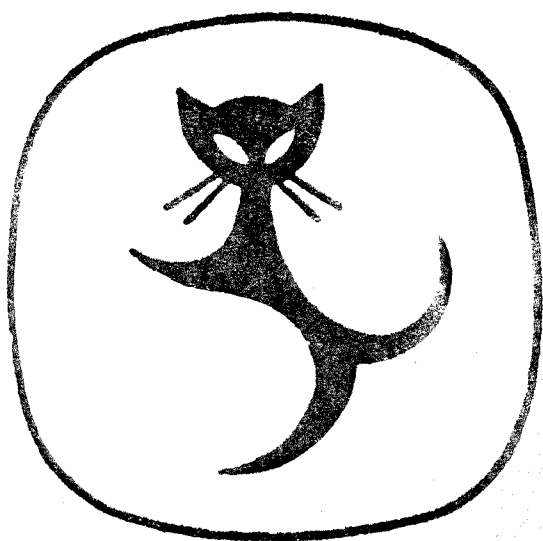

KUHINJA FORMA

FORMA je rezultat novih odnosov med oblikovanjem in tehnologijo. Ta rezultat je enotna delovna plošča z zaobljenim spodnjim robom prilagodljiva dolžino do 280 cm.
Krivine — vogali, predvsem na vratih, bogatijo kuhinjo in ji dajejo ekskluzivne estetske prednosti.
Vsi vgrajeni elementi, štedilnik, napa, hladilnik in pomivalno korito, so prilagojeni kuhinji FORMA. Zato je ta kuhinja izdelana prav za vas.

TOVARNA POHISTVA
AJDOVŠČINA — JUGOSLAVIJA
TELEFON: (065) 81-011, 81-388, 81-018
TELEX: 34-340

TEKSTILNA TOVARNA PREBOLD

IZDELUJEMO:

- bombažne in stanične tkanine barvne in tiskane v rolo ali v filmskem tisku, oplemenitene po najsodobnejših postopkih
- razne vrste podlog za lahko in težko konfekcijo
- trakove
- kaširane, plastificirane in metalizirane tkanine
- prašne krpe MAGNETIC, MAGNETIC P in podlogo za likanje Mi-Mi
- ženske hlačne nogavice v bogati izbiri krojev in barv

TOVARNA IZOLACIJSKEGA MATERIALA

izolirka
LJUBLJANA

Fenoterm - mineralna volna

Fenoterm (mineralna volna) spada med visokovredne izolacijske materiale. Zaradi anorganskega porekla, zelo dobrih fizikalnih in kemičnih lastnosti je še vedno eden najboljših in najbolj ekonomičnih materialov za toplotne in akustične izolacije hkrati.

Tehnični podatki: Fenoterm

Koeficient toplotne prevodnosti:

$$\lambda = 0,040—0,075 \text{ kcal/m h}^{\circ}\text{C}$$

Volumenska teža v neobremenjenem stanju: $\gamma = 47 \text{ kp/m}^3$

Volumenska teža v obremenjenem stanju (100 kp/m^2):

$$\gamma = 76 \text{ kg/m}^3$$

Debelina vlakna: $6,2 \mu$

Temperatura vzdržljivosti: 720°C

Faktor absorpcije zvoka: $\alpha_s = 0,8—1,0$

(pri debelini 50 mm in frekvencah preko 200 Hz)

Uporaba Fenoterma:

Za toplotne in zvočne izolacije: cevovodov (za centralne kurjave, toplovode) industrijskih naprav in strojev (parnih kotlov, rezervoarjev cistern)

Za toplotne in zvočne izolacije: zidov, sten, podov in stropov ter ravnih in poševnih streh

Za izolacijo hladilnic, gospodinjskih aparatov, avtohladilnikov, vagonov hladilnikov, ladij ter številnih naprav in napeljav

Za vsa navodila se obračajte na tovarno izolacijskega materiala

»Izolirka«, Ljubljana —

telefon: n. c. 43-096, 42-291, 42-402

Sestinsedemdeset bosansko hercegovaških občin je ob praznovanju letošnjega dneva borca nekaj dni gostilo približno sedem tisoč rezervnih vojaških starešin iz naših republik in pokrajin. Med bivanjem so se gostje seznanili z obrambnimi pripravami prebivalcev Bosne in Hercegovine in si ogledali vrsto zgodovinskih krajev in kulturnih spomenikov. Tako kot vsa prejšnja je tudi letošnje srečanje potekalo v znamenju obujanja spominov iz našega narodnoosvobodilnega boja ter krepitve bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. Ni šlo torej zgolj za turistično potovanje, temveč za komandantski pohod rezervnih starešin, ki so vsaj delno spoznali republiko-gostitelja in se pogovorili o tem, kako še naprej krepiti in podružljati našo ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito. Srečanje je bilo sklenjeno na legendarni Kozari. Udeležilo se ga je na tisoče mladih, med njimi tudi 1.2000 borcev NOV iz vseh naših republik in pokrajin.

Naša (ne)točnost

Najprej, za uvod, krajša in dokaj nepopolna taktika in topografska orientacija položaja.

Vreme: sončno in lepo, vidljivost zelo dobra.

Čas: pol šestih zjutraj. Astronomski čas: dan.

Naše moči: pet avtobusov rezervnih vojaških starešin iz vseh krajev Slovenije.

Okrepitve: delegacija borcev NOV Slovenije.

Moralnopolitično stanje: odlično.

Na podlagi teh nekaj podatkov smo si rezervni starešine Slovenije zastavili tako imenovano bližnjo in naslednjo nalogo. Najprej, ali točneje do desete ure, priti v vasico Rakovica in navezati prve stike z gostitelji, nato pa nadaljevati pot v Bihać.

Tako se je karavana avtobusov odpeljala na pot.

V vozilu, ki je peljalo rezervne starešine s Primorske, Posočja in Notranjske, ni bilo posebno veselo. Mnoge potnike, ki so se morali zbuditi ob polnoči, je premagal spanec. Ostali pa smo se pogovarjali o naši prvi »delovni točki«, torej o mestecu na bregovih Une — Bihaću. In o prvem zasedanju Avnoja, o bihaški republiki v kateri se je rodilo med drugim tudi naše samoupravljanje. Seveda nismo pozabili na legendarno Kozaro, kjer bi se ob dnevu borca, na sklepni slovesnosti, zbralo petdeset tisoč ljudi.

... In skorajda neopazno, petnajst minut predčasno, premagamo zadano nalogo in se pripeljemo v Rakovico.

»Ne, niste nas presenetili! Vemo, da ste Slovenci točni,« je z nasmehom dejal eden izmed predstavnikov družbenopolitičnih organizacij Bihaća.

Za dobrodošlico so nam dekleta in fantje v narodnih nošah postregli z bosansko slivovko. Prvi stiki s prijaznimi ljudmi in prvi pogovori. In kmalu za tem ugotovitev, da naši tovariši iz Maribora še vedno niso prišli na cilj. Čakamo nanje na sončni, skoraj razbeljeni cesti.

Smu res točni?

Avtobus s štajerske smeri vendarle prisopihaja. Nekaj trenutkov kasneje ugo-

S sedmega srečanja ZRVS Jugoslavije

BRATSKO, TOVARIŠKO IN POUČNO

tovimo, da je bosanske slivovke zmanjkalo.

Toda, naši tovariši štajerci niso bili presenečeni. Kot dobri komandirji in komandanti so pravočasno poskrbeli za rezervo.

Ceste groze

Doživetij in vtisov, prijetnih in manj prijetnih, je precej in vsak zase je zanimiv. Obiskali smo delovne organizacije, se pogovarjali z delavci, ogledali smo si muzeje, partizanske spomenike in pokopališča ter prisluhnili besedam o boju ljudstva bihaške regije.

Naslednjega dne, na poti proti Drvarju, je v našem avtobusu oživela poema Branka Ćopića »Petrovačka cesta.« Tu, na tej cesti, se je med četrto sovražno ofenzivo odvijala tragedija otrok, njihovih mater in onemoglih starčkov. Ljudje so bežali pred ustaškim nožem, pred lakoto in mrazom. Cesta smrti je pobirala davek. Sovražno letalstvo je nenehno napadalo izmučene in na pol žive kolone ljudi.

»Teh dogodkov ne bom zlepa pozabil,« je dejal eden naših vodičev, tovariš Branko Bokan. Lačni in sestradani ljudje so se

umikali pred smrtjo. Onemogle matere so svoje otroke skrivale v bisage, ki so jih nosile koze. In v tej ljudski tragediji sem istega dne v neki vrtači našel zbeganega in prestrašenega fantka. Rešil sem ga, pozneje pa sem zvedel, da ga je mati žrtvovala, da bi vsaj rešila življenja preostalih štirih otrok...

Večni vojak Drago

Med našimi gostitelji je bil tudi Drago Djukić, generalmajor in narodni heroj. Že pri prvih besedah se glaveku zazdi, da je Drago še vedno partizan. Ne posreden je, komunikati-

ven, govori preprosto in razumljivo in, dejali bi, pretirano skrbi za naše počutje. Ob pogovorih pogosto uporablja vojaške izraze in besede in se nikakor ne strinja s tem, da so bili partizanski borci večkrat lačni, kot siti.

»Zdi se mi, da pretiravamo s tem. Pozabljamo namreč, da se je partizanska vojska obskrbovala iz dveh skladišč. Pomagalo nam je ljudstvo, po drugi strani pa smo hrano, orožje, strelivo in drugo opremo na silo jemali od sovražnika. Presiti nismo bili, trpeli smo tudi lakoto. In to se je, po mojem mnenju, do-

gajalo predvsem takrat, ko smo mirovali.«

— Ali ste bil med vojno pristaš le ofenzivnih akcij, — sem ga pobaral?

»To stališče zastopam tudi danes, ko govorimo o obrambnih pripravah. Morebitnega sovražnika bomo morali nenehno napadati. Razbijati ga moramo stalno in povsod, kajti to je najlažja pot do orožja pa tudi hrane. Zavedamo se, da imamo za našo obrambo dovolj orožja, a vseeno ga je bolje vzeti od sovražnika, kot pa čakati, da ti ga pripeljejo. Zato je povsem prav, da je koncept naše ljudske obrambe sestavljen iz vrste ofenzivnih in predvsem nenadnih akcij. To moramo negovati in tako moramo usposabljalati tudi mlade rodove branilcev naše domovine.«

In ko sem sobesednika in bojevnika Draga zaprosil, da mi na kratko opiše svoj najtežji trenutek iz časov NOB, se je odgovora enostavno izognil.

»O lastnih težavah in uspehih nerad govorim. Zavedam se namreč, da človek, ki samega sebe hvali in nenehno poudarja svoje zasluge, ni veliko vreden. O svojih stiskah in iznajdljivosti spregovorim le v primeru, ko gre za prenašanje izkušenj na mlajše rodove. Tudi med vojno, v bojnih poročilih, nikoli nisem povečeval bojne uspehe moje enote. Kajti, zame je osvobodilni boj našega ljudstva — navkljub trpljenju — nekaj lepega in veličastnega. Vsečili smo se vsakega uspeha in smo bili prepričani v našo zmago. Zavedali smo se, da je moralna premoč na naši strani in da imamo pred sabo sovražnika ali nezaželenega gosta, ki ga ljudstvo ni povabilo...«

Tako je torej Drago odgovoril na moje vprašanje, in poudaril, da glaveka očni njegovo okolje, sredina v kateri živi. Zato so o njegovi bojovniški preteklosti spregovorili drugi ljudje, njegovi znanci in soborci.

Kot delavec v lesni industriji je Drago takoj po kapitulaciji bivše Jugoslavije, v Bosanskem Petrovcu, ustanovil dvajsetčlansko jedro vstaje in je 27. julija, ko je vstajala ljudska vstaja v Bosni in Hercegovini, odšel v boj. S svojo enoto je že v avgustu uničil neko ustaško četo in ujel petnajst domobrancev... In nekega dne so ga sovražniki obkolili na Medenem polju; tokrat se je Drago našel v skorajda brezizhodnem položaju. Uspelo mu je, ne samo pobegniti iz obroča, ampak tudi v enoto prinesiti dva mitraljeza...

Vtisov iz bihaške regije je torej veliko. Ob vsakem srečanju z ljudmi je stekla bratska in tovariška beseda. Borci in rezervni vojaški starešine iz Slovenije so še enkrat dokazali pripravljenost za obrambo svobode in nedotakljivost naše domovine. In za varovanje naše samoupravne in socialistične trdnjave, ki je zrasla na življenjih naših najboljših sinov in hčera.

Sedmo srečanje »Bratstvo in enotnost« je za nami. Toda v naših srcih še živijo spomini na skrbne in prijazne gostitelje, na ljudi, ki so se, tako kot vsi naši narodi, na poziv tovariša Tita in komunistične partije uprli, se borili in — zmagali.

Tekst in fotografije
B. JAKOVLEVIĆ

Gostoljubna »zaseda« na križpotju Like, Korduna in Bosne.

Generalmajor Drago Djukić je rezervne starešine Slovenije seznanil s potekom bihaške vojaške operacije.

Po sledih zgodovine: v gradu Ostrožac je bival med vojno tudi tovariš Tito, s svojimi najbližjimi sodelavci. Na grajskem dvorišču je »zrasla« nova osnovna šola, v parku pa se je razbohotila »forma viva« medtem ko notranjost grajskega poslopja žal še ni obnovljena.

Ob prazniku tankistov

MLADI POGUMNEŽI

Že v prvem vojnem letu so borci naše narodnoosvobodilne vojske plenili sovražne tanke in jih obračali proti tistim, ki so jih dotlej imeli v rokah. V letih 1942 in 1943 je naša ljudska vojska že imela tankovske vođe, čete in bataljone, prva naša močnejša in sodobno opremljena oklepna enota pa je bila »Prva tankovska brigada«. Kot udarna pest osmega korpusa in nato četrte armade — ustanovljena je bila namreč 16. julija 1944. leta — je sodelovala v bojih za osvoboditev Dalmacije, Like, Hrvatskega Primorja, Istre in Trsta.

Sovražnik ni neznan

Za sodobne tanke, s kakršnimi je oborožena naša armada, reka ni več nikaršna ovira. Danes so jekleni veliki sposobni brez večjih težav premagati vsako našo reko. Za nami so časi, ko so vojskovodje in starešine tankovskih enot resno ovirale vodne pregrade. Spominjamo se le tankistov v znani kijevski operaciji ali na reki Bugu. Pred nevarnostjo vode, ali točneje pri premagovanju reke, so svoje oklepniške tesnile s pomočjo šotorskih kril ali strojnega mazila. Ta njihova »iznajdba« je le delno uspela in je bila predrago plačana z življenji — za premagovanje vodnih preprek — neizurjenih tankovskih posadk. Naj bo tako ali drugače, zavedati se moramo, da živimo v času, ko so oklepniški, ne glede na njihovo težo, povsem neodvisni od betonskih ali železnih mostov in da so ob vsakem času sposobni »korakati« po dnu reke ali jezera. Zato je današnje urjenje naših tankistov nekoliko spremenjeno in obogateno. Poleg priprav za bojevanje na kopnem se mladi tankisti usposablja tudi za premagovanje vodnih ovir. Tovrstni pouk poteka v Centru za podvodno urjenje. Obiskali smo to ne navadno šolo bojevnikov in se s starešinami in vojniki pogovarjali o tem in onem, največ pa o tako imenovani hidrofofiji; drugače povedano, o strahu pred vodo. Zavedamo se, da je lahko voda velika nevarnost predvsem za neplavalce. Potemtakem je hidrofofija le odsev človekovega neznanja in nepoznavanja sovražnika — reke ali jezera. Zato morajo mladi tankisti dodobra spoznati vodne nevarnosti.

Zadovoljna Ljubljana

Med najboljše tankiste, ki jih ob prazniku tankistov čakajo nagrade, pohvale in značke »zglede« vojak, sta se uvrstila tudi vojak *Miro Trkov*, strojni ključavničar iz Sostrega ter Bežigradčan *Igor Pevec*. Fanta sta, kot voznika tanka, »obuko na suhem« končala z odličnim uspehom, zdaj pa ju je čakala vožnja po dnu pet metrov globoke reke. Najprej se je iz reke prikazal Igor in to je bil povod za pogovor o njegovih »podvodnih« vtisih. »Preden smo se potopili,« je dejal, »smo se za ta dogodek ne samo strokovno, ampak tudi psihično pripravili. Pomagali so nam naši sta-

rešine in mladinska organizacija in lahko trdim, da smo bili pripravljeni premagati ne le reko, temveč tudi kateregakoli sovražnika ali prepreko. V pripravah za potapljanje s tankom smo v hidrotrenažerju spoznali vse skrivnosti in nevarnosti rečnih globin. A vendar bi dodal, da mi je bilo tesno pri srcu, čeprav sem dober plavalec. Sicer pa sem zelo srečen, da sem svojo bojovniško nalogo uspešno opravil.«

Voznik tanka Igor Pevec: »Zdaj smo zares vsestransko usposobljena tankovska posadka.«

»Prvo potapljanje s tankom ni bilo prijetno. Toda, ko se prepičal, da v vodi nisi osamljen in da zate skrbijo izkušeni starešine, je potem vse lažje,« je med drugim dejal zglede vojak Mirko Trkov.

Tudi vojak Miro Trkov je bil nekoliko vznemirjen. »Ko sem zapeljal pod vodo,« je dejal, »nisem videl razen rib in vodnih živali nič drugega. Toda, z brega me je, seveda po radijski zvezi, usmerjal in hrabil komandant. Dobro sem ga slišal in uspel sem. In kot vidite, sem že na drugem bregu reke. Srečen sem, da sem uspešno prestopil podvodni krst v jeklenem velikanu.«

Človek, dejavnik številka ena

Med obiskom po centru za podvodno urjenje tankovskih

posadk je bilo slišati tudi to, da so si naši sodobni tanki nekatere naprave izposodili iz letal. Gre predvsem za kompresor, protipožarne naprave in vrtljivi (žiroskopski) kompas.

»A kljub taki opremljenosti,« se je oglasil Danilo Zuber, učitelj v tej podvodni ali potapljaški šoli tankistov, »ima glavno vlogo človek, ki s tankom opravlja.«

Medtem ko je tanke pogoltnila reka, so zveze med posadkami in njihovimi starešinami brezhibno delovale. Tankisti torej niso bili osamljeni.

»Trojka, naprej. Tisočpetsto obratov. Še enkrat preveri naprave za vzdrževanje smeri.«

»Šterica, odlično greš, nadaljuj v isto smer...«

»Tukaj petka. Posadka se počuti zelo dobro. V našem tanku ni niti kaplje vode. Vse je v redu! Nadaljujemo pot.«

Spet se je oglasil sobesednik Zuber in poudaril, da morajo biti za podvodno »korakanje« vsi člani posadke tudi teleno pripravljeni. »Podvodno urjenje,« je dejal, »je razdeljeno v tri obdobja. Najprej se fantje v hidrotrenažerju privadijo na prenašanje pritiska, za tem pa s tankom premagujejo vodno oviro, ki je znana in posebej urejena za tovrstni pouk. Vrh vsega pa je tretja faza, to je premagovanje reke v razmerah, ki so popolnoma enake razmeram v resnični vojni.«

Ob koncu bi veljalo poudariti še to, da so tudi starešine zadovoljni z učenim uspehom svojih vojakov, ki so idejno oboroženi in strokovno pripravljeni, dokazali svojo usposobljenost za še večje bojovniške podvige. Njihov trud torej ni bil zaman in so tako oborožene obrambe, prav pred praznovanjem trintrideset letnice rojstva naših tankovskih enot, dobile še en rod pogumnih in mladih bojevnikov, ki so, kot člani »jeklene pesti« povsem pripravljeni, seveda ob sodelovanju z drugimi rodovi naše armade, braniti in varovati domovino in samoupravno socialistično skupnost. K tako velikemu uspehu je vsekakor prispevalo tudi letošnje tradicionalno tekmovanje »Iščemo najboljšo enoto«, ki poteka v znamenju pomembnih jubilejev vrhovnega poveljnika tovariša Tita in Zveze komunistov Jugoslavije.

B. JAKOVLJEVIČ

● ZB NOV Vir-Domžale vabi

ZB NOV Vir prireja v nedeljo, 17. 7. 1977 ob 15. uri, v delavskem domu na Viru tovariško srečanje.

Z njim bomo počastili krajevni praznik in druge pomembne jubileje v letošnjem letu.

Člani OO ZSMS Vir in Kulturnega društva »Franc Bukovec« bodo prispevali kulturni program: poskrbljeno je tudi za jedajo in prijetno glasbo.

Vabljeni krajanji in občani, tudi iz okoliških krajevnih skupnosti.

ZB NOV Vir

● Poizvedba

Iščemo Konrada Erjavška iz Kranja, rojenega leta 1923, ki so ga Nemci leta 1942 mobilizirali in poslali na ukrajinsko fronto. Od tam je kmalu pobegnil in se povezal z ukrajinskimi partizani. V Jugoslavijo je prišel s prvo proletarsko brigado, ki je bila ustanovljena v ZSSR.

Nazadnje je bil Konrad Erjavšek v 10. krajiški brigadi, v kateri je dočkal tudi svobodo.

Spominjamo se ga kot zelo hrabrega borca in je bil na sremski fronti proglašen tudi za najboljšega vojaka 5. divizije. Njegova slika je objavljena v divizijskem listu »Put slobodi« in sicer marca 1945.

Podatke o Konradu Erjavšku pošljite na naslov: Milan Salić, polkovnik v pokoju (takrat komandant artilerijskega divizion 5. udarne divizije) Beogradski kej 13/II., Novi Sad — ki piše zgodovino imenovanih enot.

Popravek

V zadnji številki našega časopisa je v članku »Pohvale in načrti« na strani tri, prišlo v tretji vrsti zadnjega odstavka do neželjenih napake. Stavek bi se moral pravilno glasil: »Tako je bilo izrečeno vse priznanje krajevni organizaciji ZB Divača (ne Sežana), ki je postavila spomenik padlim v Divači.« Prizadetim se za nastalo napako iskreno opravičujemo.

Uredništvo

● Srečanje in praznovanje na Hrušici

Ob odkritju vojnega zločinca Druščkeja, se je naša širša javnost še bolj seznanila s krvavim pokolom v tedaj majhni vasi Hrušici pri Jesenicah. Od te strašne drame poteka te dni 35 let.

Hrušica, ki je danes ena izmed najaktivnejših krajevnih skupnosti v jeseniški občini, letos še prav poseben slovesno proslavlja svoj krajevni praznik; prireditve se vrše ves mesec.

Kot osrednja slovesnost pa bo slavje v nedeljo, 17. julija 1977. Ta dan bo na Hrušici tudi srečanje političnih zapornikov, internirancev in pregnancev jeseniške občine, ki bodo skupaj s krajanji Hrušice, poleg znanih letošnjih jubilejev, proslavili tudi 35 letnico množičnega preganjanja naših rodoljubov. Poleg prebivalcev Hrušice je bilo namreč v letu 1942 izredno veliko ljudi pregnanih in odvedenih v razna taborišča, tudi s področja Javornika in Zirovnice, zato je komisija za internirance pri občinskem odboru ZB NOV dala pobudo za to srečanje.

Ze ob 9. uri bo koncert godbe na pihala. Ob 10. uri bo v domu družbenih organizacij kulturni program, ki ga bodo izvajali člani domačega KPD in moški pevski oktet iz Zirovnice. Slavnostni govornik bo tovariš Slavko Osredkar, predsednik občinske skupščine Jesenice.

Po kulturnem programu bo ogled razstave — eksponatov iz taborišč, nato pa piknik ob Savi, v primeru slabega vremena pa v prostorih doma.

Prizadevni prireditelji pričakujejo, da se bodo ta dan zbrali na Hrušici polnoštevilno vsi pregnanci iz leta 1941 — 1945, ki živijo na področju jeseniške občine ter drugi občani.

Rezka Prešeren

● Preklic

Podpisani Janez Kus (Ločendol 24, Rogaska Slatina) preklicujem kot neresnično svojo trditev, dano na zapisnik Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije, podružnica Celje, z dne 16. 5. 1975 pod P 187.974, da naj bi Tone Vidmar-Luka zahrbtno ustrelil mojega tretjega brata Alojza, rojenega leta 1925.

Tonetu Vidmarju-Luki se opravičujem in svojo neresnično trditev obžalujem.

Izjavljam tudi, da v prihodnje o Tonetu Vidmarju-Luki ne bom govoril nič več kaj takega ali podobnega, ker mu iz dni narodnoosvobodilnega boja in kot komandantu nimam očitati ničesar nepravilnega ali nečastnega.

K zapisanemu pristopam tudi Petronela Kus, ki v celoti povzemam zapisano opravičilo svojega moža in hkrati izjavljam, da o Tonetu Vidmarju-Luki ne bom govorila ničesar nečastnega, ker za to nimam osnove.

● Borcem Tomšičeve brigade

Vabimo borce Tomšičeve brigade, da se udeležijo slavnosti 35-letnice ustanovitve brigade, ki bo v soboto — 16. julija ob 10. uri — v Kočevju (na Trgu zbora odposlancev).

Z nami praznuje tudi vojaška enota, ki goji in razvija tradicije naše brigade in mladinske pohodne enote, ki imajo ime po naši brigadi.

Po kulturnem sporedu, kjer sodeluje tudi vojaška godba, bo tovariško srečanje.

Odhod iz Ljubljane z avtobusi ob 8. uri (16. 7. 1977) iz Vegove ulice pri univerzi, vrnitev je po dogovoru.

Zbirno mesto borcev, vojakov in mladine je v Kolodvorski ulici (Kočevje), ob 9. uri.

Odbor I. SPUB Tone Tomšič
Ljubljana

● Borcem Jurišnega bataljona 31. divizije

Borce in svojce padlih in umrlih pripadnikov Jurišnega bataljona 31. divizije obveščamo, da je izšla romansirana kronika bataljona »Ognjeni plaz« Tona Svetine. Slovesna podelitev knjige s posvetilom bo ob krajevem prazniku krajevnih skupnosti Ziri, oktobra 1977.

Rešitev križanke 150

Vodoravno: Trsat, Romana, akadem, para, Everest, CP, cin, stotnik, karavela, Cam, Atrato, ometavanje, aperitiv, Degolisti, telamon, aras, iterativ, Cene, ZI, Atene, et, ro, česalec, velar, Anne, oj, sirar, RI, KO, Aru, si, Eho, pt, Elgroj, amater, neon, Azori, CZ, sla, Sava, la, oleat, elementi, vezave, korak, spaka.

Keramično vazo — unikat Galerije Borec iz Ljubljane, Titova c. 17. prejmeta:

SOKLIČ Anuška, M. Pijade 15, p. 64000 Kranj in
BELEC Mimi, Prešernova 18, p. 61235 Radomlje.

Nagrajenki bosta nagrado prejeli po pošti. Čestitamo!

Uredništvo in uprava

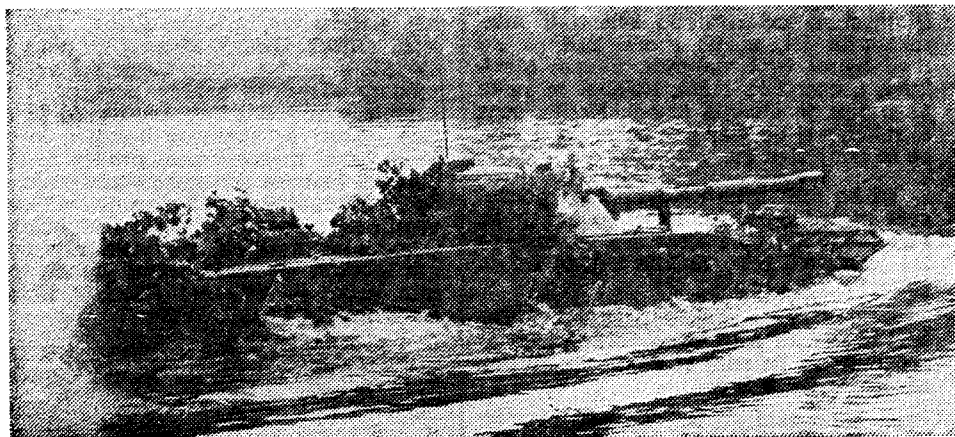
● 3. zbor PTT delavcev Slovenije

PTT delavci pripravljamo 3. zbor PTT delavcev Slovenije, ki bo 22. julija 1977 v Loški dolini ob snežniškem gradu. Zborovanje združujemo z letošnjimi praznovanji zveze komunistov in tovariša Tita. Pridružili se bodo kurirji in vezisti narodnoosvobodilnega boja in domačini, ki praznujejo petstoletnico Loža.

Iniciativni odbor pričakuje množično udeležbo ptt delavcev iz Slovenije, borcev in domačinov (prijavljenih je 6000) ter gostov, predstavnikov družbenopolitičnega življenja Slovenije.

Vabljeni!

Iniciativni odbor za organizacijo 3. zbora PTT delavcev Slovenije v Loški dolini.

Oklepna vozila naše obrambe znajo tudi plavati.

Prostovoljec Hugo

Pričnimo kar z njegovimi besedami: »Bilo mi je šestnajst let, ko se je govorilo, da bodo moji letniki vsak čas morali v nemško vojsko, na fronto, umirat za norega Hitlerja. Hitlerjugend organizacija je delala s polno paro. Vse pogosteje smo hodili na vaje z orožjem in ob vsaki taki priložnosti so nam delili nauke, kako bo nemška armada premagala svet, kako častno je služiti v taki nepremagljivi vojski in kako nam ne sme biti žal mladih življenj, ki jih naj, če bo tako naneslo, hrabro položimo na oltar domovine, na oltar velikega rajha...«

Tako je pred leti govoril IGRISNIKOV ETBIN iz Matk pri Preboldu. Govoril je, ko smo skupaj sedeli ob točilni mizi, ko smo vsi vedeli, da bo nekoč tako silno življenje vsak čas ugašnilo; vedeli smo, da je v njem smrtonosna kal vojne in povojne življenja.

— Prav tisti čas, ko se je bilo treba odločiti, sem že nekajkrat imel zvezo s partizani; vedno bolj sem o vsem tem premišljeval, dokler si nisem rekel: prostovoljno med partizane! Mislim, da sem bil tisti čas jaz najmlajši, ki se je bil sam odločil, vzel najnujnejše, se na hitro poslovil od domačih in šel...«

Etbin je bil doma v Matkah pri Preboldu. Romantična vasica, stisnjena v breg in dol, povsod polno gozdov, vinogradov, vmes so njive in senožeti, vez z dolino je bila globoka in blatna cesta; še danes je njegova rojstna hiša stisnjena v breg, kamor posije prvo jutranje sonce in vetrič pihlja melodije pesmi, ki jo je Etbin tako rad prepeval:

»Sem fantič zelenega štajerja, sem vedno korajžen, vesel...«

»Spominjam se datuma. Bilo je prvega marca leta štirinširidesetega. Lep večer je bil, ko sem se poslovil od mojih Matk, od naših sončnih gričev. Nisem vriskal in ne pel. Le v noč sem napenjal ušesa, ko sem mahljajal proti Brezovniku, naravnost k Svetovi zidnici. Tam so se vsak čas zbirali partizani — novinci, potem pa so jih terenci spremljali proti Zgornji Savinjski dolini.

Ko sem prišel, nisem bil več sam. Bili so tudi drugi, mobiliziranci. Povedal sem, da sem prišel prostovoljno in da mi ni mar, kam me bodo terenci poslali.

Povedal je, kako so tri dni čakali na zvezo, kako se je seznanjal z neznanimi obrazi, kako je nekdo imel terencev vzkliznil.

— Etbin, tvoj oče je najbrž na Menini!

Bilo je nekako tako, kakor je napisal pesnik France Kosmač:

»Tako je z mano: do globin sem dan in noč dojel — lepoto in neurja...«

Raz mene je spihala ostra burja navlaklo staro: zdaj sem partizan...«

Četrty večer so res krenili. Vodili so jih terenci. Mlademu Etbinu ni šlo v glavo, zakaj ga v boj pošiljajo brez orožja. In ker so se pred »maršem« napokali fiziola, je nekje pod Čemšeniško Etbin protestiral:

— Fantje, nocoj bomo pa Nemce kar s fiziolo pobil!

Etbin, partizan Hugo, je nadalje obujal spomine:

— Menina planina, trdnjava partizanov! Stopali smo više in više, dokler nismo zagledali množice oboroženih ljudi, med katerimi so bili tudi mladi mojih let, mojih moči. Bili pa so med njimi tudi slabotni, nekam stari-kavi, prezebljeni in lačni, bolehnji in neka skrb jim je gledala iz oči. No ja, sem si rekel, naj bo, kar pač bo: odločil sem se in zdaj sem tu.

In ko sem tako kolovratil po gozdu, sem zagledal očeta. Nosil je orožje in stal je na straži. Objela sva se, krepko mi je stisnil roko in kar naprej mi je govoril:

— Saj si še vendar premlad. Počkati bi moral! Ali boš zdržal? Vojska je resna stvar. In zdaj si vojak. Dobil boš orožje in šel v boj.

— Vem sem rekel. Vse sem premislil. Šel sem za teboj. Moral sem. Ne

maram biti nemški vojak. Ti ni prav?

— Že že, se je nasmehnil. Samo pazi se. Morda bova skupaj v četi. Tu so tudi drugi, ki jih poznaš. No, zdaj pa le pojdi...

In sem šel...

Prvo presenečenje: kresovi, letala, padala. O vsem so me poučili. Tudi o tem, da sem krepak in da mi zaupajo cvajundfircigarja.

Postal sem mitraljezec!

V povojnih letih je s ponosom pripovedoval, kako je sin polproletarske družine kot mitraljezec sodeloval v juriših, kako se ni nikdar ustrašil srečanja s sovražnikom, kako je skočil vrh bunkerja in zabrisal bombo, kako je na Dolenjskem zvedel, da so očeta pobili belogardisti.

— Takrat sem se razjokal kot otrok.

Očeta sem imel rad, tega se ne da povedati...

To je bilo v tistih povojnih letih, ko je bil Etbin vodja mladinske skupine v rudniku Zabukovica. Delali so tudi po dva šihata hkrati in Etbin je bil vedno med prvimi. Vodilni so ga nekajkrat hoteli utišati, pa jim je zabrusil.

— Doma imam brzostrelko, jurišno brzostrelko; grem ponjo in se pomenim!

Vsi so vedeli, koliko medalj je prislužil, vedeli so, da je izpod partizanske Mrzlice najmlajši partizan, zato so rekli: »Jurišal je v vojni, zdaj juriša v miru!«

— Zakaj si si izbral ime — HUGO?

— Zakaj? Nekdaj, v šolskih letih, sem bral zanimivo povest. Ne vem naslova. Glavni, pa za moje pojme pravični, junak je bil — Hugo. Pa če je bil v moji najljubši povesti glavni junak Hugo, bom jaz Hugo na položaju.

In spet sem se spomnil na očeta in mater, sestre in sorodnike, spomnil sem se na rodno Matko in krepko stisnil zdaj cvajundfircigarja in spet brzostrelko ter si pred jurišem prisegel:

— Etbin, matski fant, ti bataljonu ne boš delal sramote!

In partizan Hugo je v najtežjih povojnih letih zapel, zavriskal in znova povedal: »Naš jurišni bataljon je hitel iz kraja v kraj, iz juriša v juriš in iz vsakega juriša smo prihajali še bolj prekaljeni. Ze res, da so padali borci, naši hrabri jurišči, padali pa so tudi sovražniki. Nas je bilo samo dvesto petdeset, sovražnika pa vse zeleno in črno. Bili smo Štajerci, Dolenjci, Primorci in drugi. Toda bili smo kot en mož. Komendant pa nam je bil prvoborec, kapetan Franc Pušenjak-Urgan. Bili smo poslušni borci in ko smo po jurišu posedeli po gozdu, se je rahlo smehljajal in nas hvalil:

— To ste mi pobje od fare, z vami bom jurišal na belo Ljubljano!

— In res je prišel odločilen trenutek. Spet smo se zbrali v Kočevskem Rogu. Preoblekli smo se, najedli, odpočili in še bolj oborožili. Potem smo pomagali z juriši v odločilnem boju. Najprej napad na Kočevje, potem smo hoteli k Velikim Laščam, Ribnici, Grosupljem, Sentvidu, Stični in še in še, dokler nismo devetega maja prispeli v Ljubljano in ob propadu vsemogočne nemške armade na ves glas zapeli:

— Živela svoboda slovenskega naroda...

Tako je pripovedoval eden najmlajših partizanov, prostovoljec, IGRISNIK ETBIN-HUGO, ki zdaj že peto leto leži v grobu. Izčrpanega od vojnih grozot, od silnih zahtev povojnega življenja v rudniku Zabukovica, ga je začela pestiti še zavratna bolezen, ki ga je — nekaj mesecev prej preden so mu dodelili človeka dostojno stanovanje — do kraja uničila; pokopan je bil brez večjih slovesnosti, kakor da ni ničesar pomembnega storil, pa vendar v rodni Matkah melodija pesmi grenak spomin seje: — MOČAN SEM V SEBI, KER RAZLOČNO ČUTIM!

SVOBODEN SEM, ČEPRAV NE DOŽIVIM SVETLOBE, KI JO ZA OBZORJI SLUTIM!

DRAGO KUMER

Kdo ne pozna in kdo še ni slišal za Kolpsko dolino! Dolino, katere ljudje so odprtih rok in odprtih src, s poslednjim koščkom kruha, sprejemali borce in partizanske brigade in skozi katero so v tistih nevarnih dneh vodile varne poti iz Notranjske proti Beli krajini... Zato se ni čuditi, da na tem koščku slovenske zemlje deluje več borčevskih organizacij, ki mnogo časa posvečajo razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja. Pa še nekaj ima Kolpska dolina! Ima osnovno šolo v Vas-Fari in podružnično v Osilnici, ima Marijo Volfovo in njena prizadevanja (v katerih ji nesebično pomagajo vsi, ki jim je zaupana vzgoja mlade generacije!), da bi najmlajše v Kolpski dolini naučila ljubiti domovino, ji pripadati z vsem srcem.

Dobro ve, tovarišica Volfova, da so revolucionarne tradicije narodnoosvobodilnega boja neizčrpen vir vrednot, iz katerih se lahko učimo. Ve tudi to, da mladost ne seznanjamo s preteklostjo zgolj zaradi preteklosti same in velikih dejanj, ki jih je rodila, marveč in predvsem zaradi sedanjosti in prihodnosti.

»Da bi bilo naše življenje še boljše, lepše in še pravičnejše!« pravi. In tako so vsa leta nazaj borčevske organizacije Vas-Fara, Banja loka, Osilnica in Kočevska Reka uspešno sodelovale z osnovno šolo v Vas-Fari in podružnično v Osilnici. Pionirji so jih vabili na proslave, organizirali srečanja, zapisovali njihove spomine, urejali spominska obeležja. Letošnje Ju-

V IMENU PRIHODNOSTI

V Kolpski dolini med vojno

goslovanske pionirske igre, ki so svoje poslanstvo obogatile z novimi nalogami na področju poglobljanja revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja in željo, da bi pionirski odredi in borčevske organizacije sklenili pogodbe o sodelovanju, zapisano tudi v programu le-teh, prineslo v že tako vsebinsko bogato in razgibano družbenopolitično življenje Kolpske doline novih vrednot.

In kaj je o tem povedala Marija Volfova?

»Pionirski odred Stružnica iz Osnovne šole Vas-Fara je poslal v začetku letošnjega jubilejnega leta vsem borčevskim organizacijam v naši dolini osnutek samoupravnega sporazuma o sodelovanju v prihodnje. Onjem so na sestankih najprej razpravljali borci in potem pionirji, 15. marca 1977 pa smo se sestali na skupni konferenci in sicer pionirji Osnovne šole Vas-Fara in podružnične v Osilnici ter predstavniki borcev iz Kočevske Reke, Banja loka, Osilnice in seveda Vas-Fare. Besedilo samoupravnega sporazuma smo javno prebrali, o njem razpravljali in ga na koncu tudi samoupravno sprejeli.«

S samoupravnim sporazumom se je pionirski odred Stružnica, ki ga je kot podpisnica zastopala Mojca Selan, obvezal, da bo skrbel za okolico Ladovega spomenika na križišču v Brigi, da ga bo ob državnih in pionirskih praznikih krasil s cvetjem, svečami in da bo kar se da slovesno počastil letošnje Titove in partijske jubileje. Borci iz Kočevske Reke pa so obljubili, da bodo pionirjem iz Osnovne šole Vas-Fara in podružnične v Osilnici pomagali pri ureditvi spomenika in sprejetih obveznostih.

Od imenovanega podpisa samoupravnega sporazuma je minilo več kot štiri mesece... Podpisnika pa vestno izpolnjujeta svoje obveznosti in tudi Ladov spomenik na križišču v Brigi ni nikoli brez cvetja, osamljen.

A to ni samo hvaležnost njim, ki niso dočakali svobode, ki so dali svoja življenja za boljši jutri. In ne samo odolžitve načrtovaneu razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja ob priložnostnih datumih. Je mnogo več! To je pripadnost idealom oboroženega dela naše revolucije v imenu prihodnosti, ki nas, čeprav se z njo več ali manj redno srečujemo, vedno znova preseneča. Kajti: Bili srečen (in generacija, o kateri govorimo danes, je prav gotovo najbolj srečna generacija v naši zgodovini!) in se spominjati dni, ko je bila sreča le redka gostja, je pravzaprav nenavaden splet! Zato pa toliko bolj nepogrešljiv. In vzgojni cilji, pogojeni z revolucionarnimi tradicijami narodnoosvobodilnega boja in jasno zapisani v dokumentih 10. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije, ki bi lahko kaj hitro ostali mrtva črka na papirju, prav zaradi takšnega spleta žanjejo tako bogate sadove.

Potrditve slednjih misli je tudi samoupravni sporazum, sprejet 15. marca 1977 v Kolpski dolini.

MILENA STRAJNAR

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ
V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Naš Boris Kidrič

»... Tak človek ne more umreti! Njegov grob pa bo ostal bodrilo vsem sedanjim in bodočim pokolenjem v boju za lepše življenje delovnega človeka.«

Rodil se je 10. aprila 1912 na Dunaju, sredi avstroogrske monarhije. Svoja mlada leta je preživljal na Knežcu pri Rogaski Slatini.

Ze s petnajstimi leti je kot študent stopil med delavski razred in se povezal z rogaškiimi steklarji. V vodovodnem rezervarju je ob sveči pisal letake. Zaradi revolucionarnega dela so ga orožniki zasledovali in ga zaprli v mariborsko kaznilnico. S šestnajstimi leti je postal skojevec, kmalu pa član KPJ. Bil je izgnan v tujino. Domov se je vrnil tik pred drugo svetovno vojno.

Ko so fašisti napadli našo domovino, je dal pobudo za ustanovitev Osvobodilne fronte. Nato je bil štiri leta eden izmed najpomembnejših voditeljev narodnosvobodilnega boja v Sloveniji. Njegov ilegalno ime je bilo Peter Kalan.

Leta 1943 so ga izbrali kot slovenskega delegata za drugo zasedanje AVNOJ v Jajcu in je vodil našo delegacijo.

Tudi po vojni je nadaljeval s svojim revolucionarnim delom. Bil je prvi predsednik slovenske vlade. Eno leto kasneje je odšel v Beograd, kjer je vodil jugoslovansko gospo-

darstvo. Zbolel je in svojo neozdravljivo bolezen dolgo skrival ter neutrudno delal vse do zadnjega.

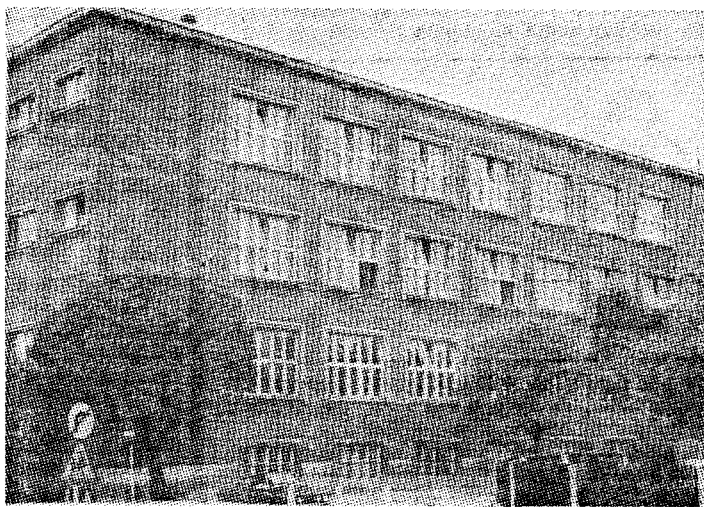
Umrli je 11. aprila 1953, dan za tem, ko je dopolnil 41 let. Sodelavci se ga spominjajo kot garača, ki je redno delal pozno v noč, če pa je bilo potrebno, kar se je zgodilo pogosto, tudi do jutra.

Pokopan je v grobnici narodnih herojev v Ljubljani.

Ob odprtem grobu se je od njega poslovil Edvard Kardelj

z besedami: »... Ne, Boris Kidrič ne gre nikamor od nas! Tak človek ne more umreti. Boris Kidrič je del duše naše revolucije. Ta duša je živa. Nič na svetu je ne more uničiti. V tej duši živi in bo večno živel Boris Kidrič. Njegov grob pa bo ostal bodrilo vsem sedanjim in bodočim pokolenjem v boju za lepše življenje delovnega človeka.«

Gradivo zbrali:
»MLADI KURIRJI«,
OŠ »Boris Kidrič«, Maribor

Osnovna šola Borisa Kidriča v Mariboru

kramljanje

Mladi kurirji iz Maribora so nas spet razveselili.

Pa vam lahko danes predstavljamo slavnostno številko »Utripov«, izdano v počastitev petinosemdesetega rojstnega dne tovariša Tita, štiridesetletnice njegovega partijskega vodstva in štiridesete obletnice dne, ko je bil na Čebinah ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije. V njej predstavljajo heroje, po katerih so poimenovane mariborske osnovne šole. To so Angel Besednjak, Tone Cufar, Bojan Ilich, Slava Klavara, Drago Kobak, Boris Kidrič, Martin Konšak, Jože Lacko, Janko Padetnik, Ludvik Plüberšek, Ivo Polančič, Lovro Polančič, Prežihov Voranc, Franc Rozman—Stane in Slavko Šlander, »katerih življenje in delo je znšlo v boju naših narodov pod Titovim vodstvom in zanj so darovali največ, kar so imeli: svoja mlada, dragocena življenja.«

In kakšne so ravnateljeve besede, kot so mladi mariborski kurirji poimenovali uvodne misli Franja Pečnika?

»Zahvaljujem se vsem, zlasti pa krožku mladih kurirjev, ki so obudili njihov spomin in ga prenesli v našo zavest z željo, da se bomo ob njihovih vzgledih učili, kako je treba delati, se učiti in boriti ter ljubiti svojo domovino.«

Besede, ki nas niso presenetile, saj so mladi kurirji — vodi jih mentorica Marica Cerkovnik — naši zvesti in že kar nekajletni sodelavci. Hvala za glasilo in tudi za tople želje, namenjene dopustniškim dnevom!

Tudi tebi, Gregor iz Kostanjevice, hvala za princa in kmeta! In še opravičilo: Pohod na Nanos si, kot je v tvoji navadi, odlično napisal. Potrpežljivo je čakal v tiskarni teden za tednom, pa so ga izpodirali aktualnejši sestavki. No, in zdaj je tudi zanj prepozno!

Lepo pozdravljeni!

Milena

Osvobodili smo jih

Mnogi od begunskih zapornikov so odšli z nami ... preko Stola na Koroško, kjer smo še nekaj dni pred svobodo imeli hude boje s sovražnikom

On dan sem obiskal borca, ki je sodeloval pri osvoboditvi jetnikov iz begunjskih zaporov; to je mož mamine sestrične, eden izmed borcev Kokrškega odreda.

Povedal mi je naslednjo zgodbo:

— Bilo je nekaj dni po prvem maju leta 1945, ko je štab Kokrškega odreda, ki je imel dva bataljona (prvi bataljion je nekaj dni prej odšel na Štajersko v Šlاندrovo brigado) pod vzožjem Stola, sklenil, da napade begunjske zapore in osvobodi jetnike. Napadli smo jih 3. maja, osvobodili 4. maja! Štab se je lotil kovanja načrta. To ni bil lahek posel, saj so bili begunjski zaporji močno

zastraženi in obdani z mnogimi bunkerji. Se z dvema borceva sem sestavljal mitralješko trojko. Ko so nas Nemci, posebno oni iz Poljč, opazili, da se približujemo Begunjam, so začeli močno streljati proti nam, med drugim tudi z minometi. Začelo je grmeti, ropotati in pokati. Strojnice so regljale. Puške so pokale in krogle so žvižgale mimo glav. Blizu mene je zagrmelo. Mislim sem že, da je po meni. Na srečo je mina padla na mehka tla. Obsula me je samo zemlja. Kmalu smo prispeli do begunjskih zaporov. Naš štab je Nemcem v begunjskih zaporih poslal sporočilo, da so obkoljeni in naj se predajo. Računali pa so, da bo prišla po-

moč in se jim ne bo treba vdati. Obkolili smo zapore in nismo nikogar pustili iz obroča. Ko so tretji dan ugotovili, da pričakovane pomoči ni o nikoder, da tudi telefonskih zvez ni več, so se vdali brez boja. Ponoči smo porezali vse telefonske žice, da pomoči ne bi mogli dobiti. Še prej pa je nemška posadka iz Poljč pobegnila in vzela s seboj nekaj talcev, ki so jih zvezane okoli kamiona varovali, da niso streljali na njih. V Begunjah smo ujeli več kot devetdeset Nemcev, med njimi več gestapovcev, ki so nam med vojno storili največ hudega.

Iz zaporov smo takrat spustili mnogo zapornikov, ki so nam bili zelo hvaležni, saj smo

s tem verjetno mnogim rešili tudi življenja. Nekaj smo jih našli zaprtih v posebnih celicah, imenovanih celice smrti. Veselje ob osvoboditvi je bilo nepopisno, pa čeprav še ni bila svoboda. Mnogi od zapornikov, ki so bili bolj zdravi, so odšli z nami ... Preko Stola na Koroško, kjer smo še nekaj dni pred svobodo imeli hude boje s sovražnikom.

Tako mi je pripovedoval sorodnik. Njegovo pripoved sem poslušal z zanimanjem in prosil sem očeta, da me je odpeljal v Begunje, kjer sem si z zanimanjem ogledal takojšnji muzej.

PETER ZOPOVIČ,
8. r. OŠ Tone Cufar, Jesenice

Nada ...

Našo šolo je obiskal znani partizan Rudi Cilenšek in nam pripovedoval o svoji hčerki Nadi, katere ime nosi naša šola. Govoril je o njeni mladosti in kako se je morala, otrok revolucionarjev, seliti iz kraja v kraj. Zvedeli smo, da je pričela delati za narodnoosvobodilni boj že leta 1941 in da je komaj šestnajst let stara postala članica SKOJ. Pripovedoval je, kako je bilo takrat, ko se je z mamo in sestro skrivala v bunkerju, ki je bil izdan. Nada, njena sestra Lavra in mama so opazile, da se jim bližajo Nemci in so začele bežati. Nemci so za njimi spustili pse. Veliki volčjak se je pognal v Nado in jo zagrabil za krilo. Nada ga je začela božati in mu šepetati lepe besede. Pes jo je izpustil in se ji začel dobrikati. Nada, Lavra in njuna mama sta bili tako rešeni.

»Leta 1944 si je, da je ne bi dobili Nemci v roke, sama vzela življenje.« je končal Rudi Cilenšek.

MOJCA JEZOVNIK,
šesti razred Osnovne šole
Nade Cilenšek, Griže

PRINC IN KMET

a za trdno ni vedel nihče ničesar.

Tako se je nekega dne pokazala kolona vojaških avtomobilov, v sredini pa limuzina. V Vipavo so prišli iz postojnske smeri. Poti niso poznali in so zgrešili ulico. Prehitro so zavili

se je kot po navadi kar trlo ljudi in vozov. Takrat pa jo je kot krona stvarstva primahal Jože Rehar. O, ko bi bil sam! A ne! S seboj je gnal dva volčka, ki sta zamišljeno vlekla voz, poln svežega, domačega in seveda prijetno diše-

Po tem neljubem pripetljaju, ki ni bil v protokolu, je kolona nadaljevala vožnjo proti Črnemu vrhu. Ljudje se še vedno radi spominjajo tistega dne, ko se je moral princ umakniti kmetu.

GREGOR KOSTANJEVEC

besede in dejanja

● Vernik v socializmu

Franc Setinec:

Boj za dejansko osvoboditev človeka se ne bje proti religiji, temveč proti zlorabi le-te in proti vsemu, kar človeka od-tuja od njegovega generičnega bistva, kar ga ovira v procesu samoosvoboditve. Za nas je potemtakem bistveno, da gradimo avtentične socialistične in samoupravne odnose ter da se vanje enakopravno vključujejo vsi, ne glede na verske in druge svetovnonazor-ske razlike. Naš cilj je razviti socialistič-na samoupravna praksa, popolna spremem-ba družbe in odnosov v njej. To je daleč pomembnejše, kakor pa vprašanje, ali bo imel človek v taki družbi še religiozne potrebe in če bo ob humanizmu, ki si ga bo ustvaril na zemlji, iskal tudi boga.

SOBOTNA PRILOGA DELA — 9. julij 1977

● »Zakaj ne bi stroj?«

Ko je bil leta 1970 tovariš Tito v Smede-revski Palanki, je želel obiskati svojo nek-danjo delavnico. Delavci »Goše« so mu ta-krat rekli: »Tovariš Tito, to je stroj še iz ti-stih dni, ko ste tukaj delali.« Na to je Tito odgovoril: »Če jaz še delam, zakaj ne bi stroj?«

POLITIKA EKSPRES — 4. julij 1977

● Nespodbudno

Ko je opozoril na dosednji način sani-ranja izgub, ko se sredstva zbirajo od vseh, ki so poslovali s pozitivnim rezultatom, za vse, ki imajo izgube — pa tudi za tiste, ki so »darežljivo« delili plačilne vrečice, je Vladimir Debec, republiški sekretar za delo in delovne odnose, rekel:

— Takšna praksa nespodbudno deluje na tiste, ki so skrbno gospodarili in ustvarili vsaj nekaj, tudi na račun skromnih osebnih dohodkov. Kako prepričati Stajefa iz za-gorske tekstilne industrije, ki je prejemal 2.500 dinarjev mesečno, da mora pomagati tistemu, ki je za enaka prizadevanja preje-mal 3.700 dinarjev? In, ali ni povsem ra-zumljivo, da bi tudi on začel razmišljati: »Zakaj ne bi tudi mi več delali, nam bo že nekdo pokrtil izgube?«

VUS — 9. julij 1977

● Brezplačni dopust za 500 delavcev

Samoupravna interesna skupnost za od-dih in rekreacijo vršačke občine je organi-zirala brezplačni odmor za 500 delavcev iz petdesetih osnovnih organizacij združene-ga dela te občine. Izbor delavcev, ki naj bi na ta način preživeli dopust, so napravile osnovne organizacije sindikata v posamez-nih kolektivih, a prednost so dale najbolj pridnim delavcem! Delavci bodo letovali v športnem centru »Badija« na Korčuli in v domovih na Ritnju in Sokobanji v štirih iz-menah, do 9. septembra. Poleg brezplačnega prevoza, bodo tako uporabljali lahko tudi rekvizite za oddih in rekreacijo.

BORBA — 7. julij 1977

Prednost najbolj pridnim

● Dvig osebnega standarda — zadovoljiv

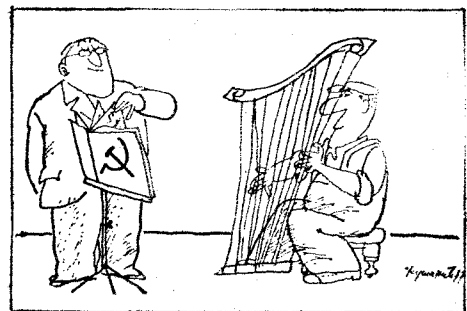
Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Berislav Šefer je v skupščini SFRJ rekel, da so na področju dviga življenjskega stan-darda doseženi zadovoljivi rezultati.

— Posebno na področju osebnega stan-darda je zapaziti izjemno visoko stopnjo zadovoljevanja potreb v industrijski porabi blaga, še posebno kar se tiče trajnih po-trošnih dobrin. O slednjem, na primer, go-vori podatek, da ima avtomobil danes vsa-ko tretje gospodinjstvo, vsako drugo tele-vizijski sprejemnik in stroj za pranje peri-la ter v glavnem vsako gospodinjstvo radijski aparat, hladilnik in električni štedilnik. Tudi v stanovanjski izgradnji je zabeležen viden napredek. Zgrajeno je okoli 150.000 stanovanj, kar je doslej najvišja številka, zabeležena v enem letu! Pri tem je treba poudariti, da so bile finančne pa tudi gmojne možnosti za gradnjo stanovanj ve-čje.

VUS — 2. julij 1977

● Samo delavec in nihče drug

V imenu svojih in družbenih interesov lahko, po besedah in v duhu naše ustave, nastopajo samo delavci. Razen njih, samo-upravno združenih, ni druge sile, ki bi lah-ko uspešno reševala resnične probleme v socializmu. To ni več stvar državnega raz-sojevanja, ne medstrankarskega tekmovanja ne enopartijskega monopola. Še več: pri nas

se nihče ne more politično ali kako drugače organizirati, da bi kot zastopnik družbenih interesov odločal v imenu delavca.

»Samoupravljanje si ne moremo pred-stavljati, če bi ga zastopala in namesto nje-ga odločala neka politična sila zunaj di-rektnega vpliva delovnih ljudi,« je rekel Ed-vard Kardelj.

NIN — 3. julij 1977

● Četrti julij, ne samo kot simbol

Neminljivi so samo tisti spomini, ki se spominjajo takšnih zgodovinskih dogodkov, katerih sled ostaja živa in jasna, vrezana tu-di v dediščino prihodnjih časov.

Prav zato nosi ČETRTI JULIJ, s svojimi velikimi spomini na že davno, a nam tako blizu, enainštirideseto leto, ko se je budila revolucija, praznično obeležje brez nosta-lgi-je, mirno in slovesno, tudi današnjim dnem v čast. Ni treba drugega in ne večje-ga priznanja neki revoluciji od našega spo-znanja, da ta revolucija še traja, da ni iz-gubila daha niti duše, da je živa in neminlj-iva, neobremenjena z datumi začetka in konca.

ČETRTI JULIJ je pravzaprav dan člove-ka, ki nosi revolucijo v srcu, ki se je izbo-jeval za njene zmagi z orožjem in močjo svojih idej, s svojim delom, skoro nedo-umljivimi napori in požrtvovanjem, nezlom-ljivo upornostjo, celo s svojim življenjem, ki ga je dal, ker je bil borec. To je tisto, kar ga dviguje kot človeka, kar ga, konec koncev, mogoče tudi dela človeka.

Če bi ostala brez svojih borcev, bi revo-lucija sama od sebe usahnila, se ugasila. Le-ti so tudi danes najbolj dragoceni.

Niso revoluciji potrebni podaniki, niti ponižni, kakor tudi v teh naših dneh globo-kih družbenih gibanj in revolucionarnih zgodovinskih sprememb in resničnega vzpo-na človeka, niso dobrodošli niti poslušni niti mlachi, neborbeni ljudje, poltroni, ego-isti, nevtranci, ki se držijo ob strani, se izo-gibajo odgovornosti, borbe.

Mogoče je to, z najbolj enostavnimi be-sedami, kot da jih je v kamen izklesal, ne-koč, tako, kakor zna samo on, povedal to-variš Tito:

»Tudi današnjim borcem za samoupravni socialistični razvoj je nujno potrebna revo-lucionarnost, čvrstost in vera v to, za kar se bore, tovarištvo, medsebojno zaupanje, kolektivni duh in samokritičnost.«

ČETRTI JULIJ je dan takšnih ljudi in bilo bi dobro, da bi s pravico pripadal nam vsem — ne samo kot simbol.

VJESNIK — 4. julij 1977

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

DELO GORIŠKEGA VOJNEGA PODROČJA (9)

OD MARCA 1944 DO OSVOBODITVE

Pri vseh teh delih je ekonomski odsek deloval ob pomoči in sklad-no z gospodarskimi komisijami. Le v izjemnih primerih so bila narejena posamezna dela mimo gospodarskih komisij, če je bilo to v interesu do-ločenega dela in konspiracije. Tako je za nabavo hrane, soli, tobaka, ben-cina, zdravil, tekstila, obutve in vse-ga drugega organiziral široko raz-predeno mrežo sodelavcev. Za posa-mezne strokovnjake je goriško voj-no področje doseglo pri štabu 9. korpusa, da so se posamezni izve-denci in posebni poznavalci materi-alov, poti in ljudi na ozemlju bližnje Furlanije, vrnili iz operativnih enot. Ti so potem na področju dobili zna-nju in svojim sposobnostim primer-na delovna mesta. Če je bilo potreb-no, so hodili tudi daleč v Furlanijo, seveda opremljeni s potrebnimi do-kumenti, kjer so iskali stike tako z italijanskim odporiškim gibanjem kot tudi s trgovci, podjetniki in po-samezniki, ki so podpirali NOV. Pri organiziranju teh sodelavcev je bil dobrodošel vsak namig, ki je ozna-čil posameznika. Pri tem so sodelo-vali člani osvobodilne fronte, obve-ševalna služba, sabotažne skupine in drugi. Skratka, vsak tak stik je bilo treba dobro premisliti in pre-tehtati, tako da je le redko kdaj od-povedal ali spodletel. Tako je prihajal tekstil iz tovarn v Gorici in Pod-gori, apno za gradnjo bunkerjev in skladišč iz apnenice v Solkanu, raz-strelivo za gradnjo cest, žebliji, oro-dje in hrana od goriških trgovcev, zdravila iz goriške bolnišnice. Zdra-vila so mladinke — kurirke nato prenašale do skladišč na ozemlju, ki so ga bili zasedli partizani. Veliko potrebščin je bilo tudi kupljenih v trgovinah v bližnjih krajih. Enako so bila organizirana tudi druga mesta, kot Trst in Tržič ter manjši kraji.

Mnogo raznih potrebščin in hrane so zaplenile tudi sabotažne skupi-ne, ki sicer niso bile pod direktnim vodstvom goriškega vojnega področ-ja, ampak so mu bile le disciplinsko odgovorne. Zaplenjeni material je bil dostavljen skladiščem goriškega voj-nega področja ali pa gospodarskim komisijam. Bencin je dotekal tudi iz nemških vojaških skladišč. Znan je tudi primer, da so nemški vojniki, ki so bencin pošiljali, sami opozorili domačina, naj ga skrije, ker obsta-ja nevarnost hišne preiskave. Strah je bil oče, ker je bil bencin takoj po prevzemu poslan naprej. Za do-bavo bencina so prejemali nemški vojniki manjša nadomestila v hrani, seveda vse z vednostjo in soglasjem zalednih oblasti.

Pogosto so dobavitelji blago pri-peljali iz mesta s svojimi prevoznimi sredstvi in celo z avtobusi. Veli-ko obleke, obutve, hrane, zdravil in drugega so v mestih zbrali pristaši in sodelavci osvobodilne fronte in potem ob pomoči sodelujočih pre-voznikov tudi prepeljali na partizan-sko ozemlje. Zbrano blago je bilo nujno v najkrajšem času razložiti in vskladiščiti, da ga sovražnik ne bi našel. Iz mest so prinašali tudi de-nar, ki so ga tam zbrali kot ljudsko posojilo. Prinesli so ga iz mest do komande goriškega vojnega območ-ja, tam pa so dobili vojaško sprem-

stvo in ga odnesli na pristojno mes-to.

Prevozniki z vprežno živino so hrano in druge potrebščine in vse to vozili v partizanska skladišča. Pre-voze so opravljali redno vsak dan. Prevozniki služba je bila tako or-ganizirana, da ni zatajila niti v naj-hujših časih, med prevozniki pa tudi ni bilo večjih žrtev. Niso bili red-ki primeri, da so zaradi pomanjka-nja starejših moških prevažali hrano komaj trinajst ali štirinajstletni fan-tje, včasih celo mlajši.

Prevoz iz Furlanije je spremljala obveščevalna in kurirska služba, ki je ugotavljala, ali je pot varna in prosta. O nevarnostih in spremem-bah na poti je prevoznike obveščala kurirka. Če je bilo le mogoče, so uporabili telefonske linije, ki so tek-le iz partizanskih opazovalnic pred postojankami. Tako je pot vodila mimo številnih italijanskih in nem-ških postojank in zased, konec leta 1944 in leta 1945 pa še mimo šte-vilnih četnikov in Kozakov.

Zgodilo se je, da so italijanski fašistični vojniki zaustavili prevoznika, za katerega so vedeli, da preva-ža hrano za partizane. Ker je imel nemške dokumente, ki so mu dovo-ljevali prevoz hrane, si je niso upa-li odvzeti, niti izvajati represalij nad njim. Ti dokumenti so bili največ-krat originalni. Naredili so jih naši sodelavci, ki so bili zaposleni pri okupatorju, ali pa odneseni iz sov-ražnikovih uradov. Bolj ko se je bli-žal konec vojne, težji je bil položaj in le iznajdljivosti in pogumu se je treba zahvaliti, da je hrana dokaj redno dotekala, čeprav še vedno ne v zadostnih količinah.

Od skladišč in bunkerjev je šel prevoz hrane v Trnovski gozd, od koder je bila prepeljana na dogo-vorjena mesta za oskrbovanje bol-nišnic, delavnic in vojaških enot. Tu-di mnogo živine je prišlo iz Furlani-je. Pregledal jo je veterinar, nato pa so boljšo živino dali kmetom in jo zamenjali za slabšo, ki je bila na-menjena za zakol. Kmetje so dob-ljeno živino dobili v rejo, z njo so lahko obdelovali polja, opravljali prevoze, če pa je bilo potrebno, pa so jo oddali vojaški enoti za pre-hrano.

Komande mest so za svoje potre-be operativnih enot in civilnega pre-bivalstva organizirali razne delavni-ce, obnovili mline, žage in druge obrate. Prve delavnice so se pojavi-le že takoj z ustanovitvijo brigad in divizij. To so bile preproste poprav-ljalnice čevljev in obleke in so se največkrat gibale skupaj z enoto. S povečanjem potreb in z nastajanjem osvobojenega ozemlja, so se tudi te delavnice ustalile in povečale. Z ustanovitvijo zaledne vojaške obla-sti spomladi leta 1944, pa so delavni-ce prišle pod njeno upravo, razen nekaterih, ki so imele poseben sta-tus. Mnoge delavnice so obdržale imena ustanoviteljev, čeprav niso več sodelale v njihovo delovno področ-je.

(se nadaljuje)

naš
tovariš

• TV-15: izhaja vsak teden — Izdaja ga Založba Borec Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

• Uprava in naročniški oddelek »TV-15«: Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana; tekoči račun 59100-833-39095 pri SDK Ljubljana

• Telefon uprave 320-486

• Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERŠEK

• Novinarji: NEVA MUŽIČ, MILENA STRAJNAR, TONE URBAS, MILAN VOGEL

• Tehnični urednik: SINE KOVIČ

• Tajnika uredništva: MARA OKORN

• Telefon uredništva 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišaji: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35